

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva**

I N F O R M A C I J A

**o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2015. godini
i planovima gospodarenja šumama za 2016. godinu**

Sarajevo, lipanj 2016. godine

Na osnovu člana 19. stav (4) Zakona o Vladi Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 1/94, 8/95, 58/02, 19/03, 2/06 i 8/06), Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, na 63. sjednici, održanoj 22.07.2016. godine, donosi

ZAKLJUČKE

1. Usvaja se Informacija o gospodarenju šumama u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2015. godini i planovima gospodarenja šumama za 2016. godinu Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

2. Obavezuju se kantonalna ministarstva da poduzmu sve neophodne aktivnosti u cilju potpunog ostvarivanja svih planova po šumskoprivrednim osnovama sa posebnim akcentom na ravnomjernu realizaciju plana sječa, biološke obnove šuma, izgradnje šumske infrastrukture i provođenje integralne zaštite šuma, te da putem kantonalnih uprava za šumarstvo prati dinamiku realizacije osnova i o tome izvještavaju Federalnu upravu za šumarstvo.

3. Obavezuju se svi korisnici šuma na realizaciju svih planova gospodarenja šumama propisanih šumskoprivrednim osnovama.

4. Nalaže se Federalnoj upravi za inspekcijske poslove da u saradnji sa kantonalnim inspekcijama, kantonalnim upravama za šumarstvo i nadležnim ministarstvima unutrašnjih poslova, intenziviraju inspekcijski nadzor u oblasti šumarstva, prometa i prerade drveta.

5. Zadužuje se Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva da Informaciju o gospodarenju šumama u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2015. godini i planovima gospodarenja šumama za 2016. godinu, sa Zaključcima Vlade Federacije Bosne i Hercegovine prosljedi vladama kantona, kantonalnim ministarstvima, kantonalnim upravama za šumarstvo i preduzećima koja gospodare šumama na znanje i postupanje.

6. Ovi zaključci stupaju na snagu danom donošenja.

V. broj: 1515 /2016
22.07.2016. godine
Sarajevo

PREMIJER

Fadi Novalić

SADRŽAJ

I.	SAŽETAK	6
II.	UVODNE NAPOMENE.....	13
III.	ZAKONODAVNI OKVIR.....	15
IV.	OPĆI PODACI O ŠUMARSTVU	17
V.	REALIZACIJA PLANA SJEČA.....	23
VI.	PROIZVODNJA I PLASMAN ŠUMSKIH DRVNIH SORTIMENATA.....	24
VII.	ŠUMSKE KOMUNIKACIJE.....	28
VIII.	ŠUMSKO-UZGOJNI RADOVI	32
IX.	SJEMENARSTVO I RASADNIČARSTVO	37
X.	INTEGRALNA ZAŠTITA ŠUMA	41
XI.	POKAZATELJI POSLOVANJA	46
XII.	KADROVSKA STRUKTURA ZAPOSLENIH U ŠUMARSTVU	50
XIII.	STRATEŠKE AKTIVNOSTI U OBLASTI ŠUMARSTVA.....	53

I. SAŽETAK

Informacija o gospodarenju šumama u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH) u 2015. godini i planovima gospodarenja šumama za 2016. godinu izrađena je u skladu sa Programom rada Vlade Federacije BiH za 2016. godinu, na temelju podataka dobijenih od kantonalnih uprava za šumarstvo, poduzeća koja gospodare šumama i drugih relevantnih izvora.

Šume i šumska zemljišta u FBiH prostiru se na površini od oko 1.519.997 ha ili na oko 58% površine. U državnom vlasništvu je oko 1.242.997 ha ili oko 82%, a u privatnom vlasništvu oko 277.000 ha ili oko 18%. Podaci iz II. Državne inventure šuma na velikim površinama pokazuju da je pod šumom i šumskim zemljištima u Bosni i Hercegovini i FBiH preko 60% površine. S obzirom da podaci iz II. Državne inventure šuma nisu zvanično objavljeni, još uvijek se koriste podaci iz šumskogospodarskih osnova za državne šume.

Zakonodavni okvir

Oblast šumarstva se regulira Zakonom o šumama i Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja.

Presudom Ustavnog suda u studenom 2009. godine prestao se primjenjivati Zakon o šumama. Vlada F BiH je do kraja 2009. godine, kao prijelazno rješenje, donijela Uredbu o šumama koja se primjenjivala do 2011. godine, ali se Presudom Ustavnog suda i ova prestala primjenjivati od 06.prosinca 2011. godine. Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je u periodu od 2012.-2015. godine u više navrata urgiralo kod Vlade F BiH u cilju razmatranja Prednacrta zakona o šumama koje je ovo Ministarstvo izradilo i dostavilo Vladi F BiH u novembru 2011. na razmatranje.

Vlada F BiH je na svojoj 10. sjednici održanoj 09.06.2015. godine, donijela Zaključke V.broj: 682/2015 kojim je formirala Radnu grupu koja će pružiti stručnu pomoć FMPVŠ u pripremi teksta Nacrta zakona o šumama i zadužila ovo Ministarstvo da uz stručnu pomoć Radne grupe i u suradnji sa kantonalnim ministarstvima nadležnim za poslove šumarstva, Savezom općina i gradova Federacije BiH, šumsko-gospodarskim društvima, znanstvenim, kao i drugim nadležnim institucijama što hitnije pripremi tekst Nacrta zakona o šumama i dostavi Vladi FBiH na razmatranje i daljnju proceduru.

U pripremi teksta Zakona, predstavnici Federalnog ministarstva su aktivno surađivali sa Radnom grupom kako bi tekst Nacrta zakona o šumama što prije bio izrađen i usuglašen sa svim zainteresiranim stranama, te dostavljen Vladi Federacije BiH.

Nakon izvršenog usuglašavanja na održanim radnim sastancima i okončanja javne rasprave, te uzimajući u obzir primjedbe i sugestije iznesene tijekom javne rasprave, ovo Ministarstvo je izradilo predmetni Prednacrt Zakona o šumama i isti je uputila Vladi FBiH na razmatranje.

Vlada FBiH je na sjednici od 27.05.2016.god jednoglasno usvojila Prednacrt Zakona o šumama i prosljedila ga u formi Nacrta u parlamentarnu proceduru.

U međuvremenu je devet kantona donijelo svoje propise za oblast šumarstva. Donošenjem kantonalnih propisa FBiH se uskraćuju nadležnosti propisane Ustavom FBiH, na različite načine je uređeno upravljanje i gospodarenje šumama, pitanje vlasništva kao i izdvajanje finansijskih sredstava za korištenje, zaštitu i unapređenje šuma, što je u suprotnosti sa ustavnim odredbama.

Drvena zaliha, zapreminski prirast i sječivi etat

Ukupna drvena zaliha svih šuma u državnom vlasništvu Federacije BiH iznosi 161.294.352 m³, zaliha kod četinjača je 62.058.507 m³ što je oko 38% a kod listača 99.235.845 m³ ili 62%. Prosječna zaliha svih šuma zajedno iznosi 192,4 m³/ha kod visokih šuma 243,3 m³/ha, dok je kod izdanačkih šuma 85,2 m³/ha. U strukturi zaliha svih šuma zajedno visoke šume su zastupljene sa 86,4% a izdanačke sa 13,6%. Ukupni godišnji zapreminski prirast svih šuma iznosi 4.418.953 m³ od toga na četinjače otpada 1.875.274 m³ što je oko 42%, a na listače 2.543.679 m³ što je oko 58%. Od ukupne količine prirasta na visoke šume otpada 81,2% a na izdanačke 18,8%. U visokim šumama prosječni godišnji zapreminski prirast je 6,26 m³/ha, dok je kod izdanačkih šuma 3,23 m³/ha. Prosječni godišnji prirast svih šuma zajedno iznosi 5,27 m³/ha. Ukupni sječivi etat za sve šume zajedno je 3.068.322 m³ (krupno drvo), od toga na četinjače otpada 1.343.940 m³ što je 44%, a na listače 1.724.382 m³ ili oko 56%. Sječivi etat se uglavnom realizira u visokim šumama koji iznosi 2.674.336 m³ što je oko 87,2% od ukupnog etata, a u izdanačkim šumama 393.986 m³ što je 12,8%. Količina sječivog etata po jedinici površine kod visokih šuma iznosi 4,66 m³/ha, a kod izdanačkih šuma 1,53 m³/ha. Iz odnosa godišnjeg zapreminskog prirasta i sječivog etata vidljivo je da je godišnji sječivi etat manji od godišnjeg zapreminskog prirasta za 1.350.631 m³ što je 69% od prirasta. Sječivi etat je manji od godišnjeg zapreminskog prirasta, što se pozitivno odažava na stanje drvnih zaliha, a to direktno utječe na očuvanje i povećanje drvnog fonda.

Realizacija plana sječa

Redovita i potpuna realizacija planova gospodarenja šumama, a posebno realizacija plana sječa ima značajan utjecaj na kvalitetu i stanje šumskog fonda. Da bi se utvrdilo trenutačno stanje radi poduzimanja adekvatnih mjera, izvršena je analiza realizacije šumskogospodarskih osnova (ŠGO) za sva šumskogospodarska područja (ŠGP) u FBiH. Analiza je rađena na razini kategorije šuma sa jasnim pokazateljima, koji upućuju na to da je bilo određenih prekoračenja etata u pojedinim kategorijama šuma, a mala realizacija u drugim. Obično su prekoračenja količine sječa u kategoriji visokih šuma koje su bolje kvalitete, a prema procentu prijedene površine može se zaključiti da su aktivnosti uglavnom koncentrirane na onim površinama koje imaju kvalitetniju drvenu zaliha, a i bolju otvorenost šumskim komunikacijama. Može se kazati da se etat četinjača realizira u cjelosti, dok je etat listača značajno podbačen.

Proizvodnja i plasman šumskih drvnih sortimenata

Kod proizvodnje drva četinjača plan za 2015. godinu je premašen za 78.975 m³ ili za 7%, ali je posječena količina još uvijek u okviru dozvoljenog etata. Plan proizvodnje listača je ostavren sa 91%. Ne mijenja se višegodišnji trend planiranja manjeg zahvatanja u kulturama sa procijenjenom drvnom masom i u izdanačkim šumama, nego što je određeno planovima u šumskogospodarskim osnovama.

Uvidom u šumskogospodarske osnove, utvrđeno je da dozvoljeni sječivi etat iznosi 2.904.187 m³. Izvršenje sječa već duži vremenski period se ne planira u punom iznosu dozvoljenog etata i za period od posljednjih 7 godina iznosi prosječno 2,26 milijuna m³ ili oko 74% od dozvoljenog.

Analizom stanja u šumarstvu u ranijem periodu utvrđeni su problemi i definirane određene preporuke za njihovo rješavanje. U aktualnoj situaciji u šumarstvu FBiH, ne može se uočiti da poduzeća šumarstva poduzimaju korake u cilju provođenja zaključaka i preporuka Vlade FBiH i institucija odgovornih za šumarstvo. Šumski drveni sortimenti se uglavnom

plasiraju na domaće tržište. Problem realizacije manje vrijednih drvnih sortimenata, naročito listača, ostaje neriješen dok se u drвноj industriji ne osiguraju kapaciteti za njihovu preradu. Preporuka Ministarstva i jedan od zaključaka Vlade Federacije BiH je da šumskogospodarska društva moraju provoditi sve mjere propisane šumskogospodarskim osnovama sa naglaskom na realizaciju etata u kulturama sa procijenjenom drvnom masom i u izdanačkim šumama. Ovo je obveza i po Ugovoru o prijenosu poslova gospodarenja šumama. Da bi se ovim šumama vratila stabilnost i osigurala održivost gospodarenja, potrebno je pažljivo i dosljedno provoditi planirane uzgojne mjere. U promjenama moraju sudjelovati sve zainteresirane strane u šumarstvu, od zakonodavne do izvršne.

Šumske komunikacije

Otvorenost šuma mrežom šumskih transportnih komunikacija direktno utječe i na izbor tehnologije pri iskorištavanju šuma, distancu privlačenja drva i ekonomičnost poslovanja poduzeća. Ukupna dužina šumskih puteva u FBiH (bez podataka za Hercegovačko-neretvanski kanton) iznosi 11.663 km, što predstavlja prosječnu otvorenost od 10,1 m/ha. Prosječna otvorenost visokih šuma (prema dostavljenim podacima) iznosi 12,1 m/ha, dok je otvorenost ostalih kategorija šuma više nego dvostruko manja i kreće se oko 5 m/ha.

Visoke šume se otvaraju zbog ekonomske isplativosti radova, a slaba otvorenost izdanačkih šuma i šumskih kultura predstavlja primarno ograničenje za provođenje uzgojnih i zaštitnih mjera u gospodarenju šumskim resursima. Neotvorenost šuma i šumskih zemljišta primarnom mrežom šumskih puteva dovodi u pitanje realizaciju planova šumskogospodarskih osnova.

Planirani ukupni obim izgradnje šumskih puteva u FBiH u 2015. godini iznosio je 49,7 km u vrijednosti od 3,96 milijuna KM. Izgrađeno je 17,3 km, a vrijednost izvedenih radova na izgradnji šumskih puteva je 0,8 milijuna KM.

Planirani ukupni obim rekonstrukcije šumskih puteva u FBiH u 2015. godini iznosio je 349,1 km u vrijednosti od 2,41 milijuna KM. Prema dostavljenim podacima, rekonstruirano je 446,1 km šumskih puteva za vrijednost od 1,51 milijuna KM.

Federalna uprava za šumarstvo ne raspolaže detaljnim izvještajima o stanju šumskih komunikacija i izvršenim radovima. Prema preliminarnim rezultatima Druge državne inventure šuma ukupna otvorenost šuma i šumskih zemljišta u Federaciji BiH iznosi 9,3 m/ha.

Za dobijanje uvida u stvarno stanje, potrebno je provesti inventarizaciju i kategorizaciju šumskih kamionskih puteva, tehničkih elemenata i objekata na putevima, što bi bio osnov za pravovremeno i transparentno tekuće i investicijsko održavanje i planiranje u oblasti šumske transportne infrastrukture.

Šumskouzgojni radovi

Biološka obnova državnih šuma se financira iz prihoda koji korisnici državnih šuma ostvare prodajom šumskih drvnih proizvoda, prodajom ostalih proizvoda šume, kao i iz drugih izvora. Važno je napomenuti da se biološka obnova državnih šuma u periodu do 2009. godine financirala iz sredstava jednostavne reprodukcije šuma koja su se po tada važećem Zakonu o šumama izdvajala u iznosu od 15% od prihoda ostvarenog od prodaje šumskih drvnih proizvoda i ostalih proizvoda šume. Također u tom periodu biološka obnova šuma se financirala i sredstvima koja su se na temelju članka 60. tada važećeg Zakona o šumama (sredstva za proširenu biološku reprodukciju šuma i dr.) izdvajala i

uplaćivala u Proračun Federacije BiH (20%) i proračune kantona (80%). Iz Proračuna Federacije BiH veći dio ovih sredstava je u navedenom periodu trošen nenamjenski, a u 2009. godini ta sredstva su u cijelosti utrošena nenamjenski. Biološka obnova državnih šuma se u periodu 2009.–2011. godine financirala i iz sredstava koja su se u tom periodu izdvajala u skladu sa člankom 46. Uredbe o šumama („Službene novine Federacije BiH“ broj 83/09, 26/10 i 38/10) i koja su se uplaćivala na poseban račun Proračuna Federacije BiH (priliv ovih sredstava je bio vrlo slab, a sredstva prikupljena u navedenom periodu nisu nikako trošena).

U 2015. godini realizacija plana šumsko-uzgojnih radova kretala se u rasponu od 50%-80 % (u zavisnosti od vrste šumsko-uzgojnih radova), što je u odnosu na prošlogodišnje izvršenje (preko 90%) negativno, posebno ako u obzir uzmemo nizak procent realizacije ukupno planiranog obima šumskouzgojnih radova za uređajni period kod pojedinih šumskogospodarskih područja. Pored toga, šumskouzgojni radovi su kao i ranijih godina ponovo najviše izraženi u tri pravca, i to: pošumljavanje, njega zasada (kultura) i melioracije izdanačkih šuma. Uvidom u plan šumskouzgojnih radova za 2016. godinu može se konstatirati da je u odnosu na ranije godine došlo do značajnog povećanja obima većine šumsko-uzgojnih radova. Prije svega, uočava se znatno povećanja obima njega kultura što predstavlja pozitivan pomak ako se uzme u obzir činjenica da se u prethodnom periodu uglavnom provodilo pošumljavanje bez adekvatne njega podignutih nasada, zbog čega je došlo do njihovog propadanja.

Generalni zaključak provedene analize realizacije šumskogospodarskih osnova jeste da se veliki dio onoga što se uzme od šume, a što se u toku uređajnog perioda mora vratiti šumi, ne vraća. Ovo je u direktnoj suprotnosti sa principima održivog gospodarenja šumom i šumskim zemljištem, ali i svojevrсни alarm za inspeksijske i druge organe nadzora.

Uvažavajući sve negativne efekte ekonomske krize kao i niz otežavajućih okolnosti poslovanja u cijelom poslijeratnom periodu, mora se konstatirati da je ovakav trend ulaganja u biološku obnovu državnih šuma neprihvatljiv. U narednom periodu se i dalje mora nastaviti sa inzistiranjem da šumskogospodarska društva povećavaju iznose sredstava za uzgojne zahvate i da se sredstva namjenski prikupljena u Proračunu F BiH i kantona troše u ovu svrhu u maksimalnom iznosu.

Sjemenarstvo i rasadničarstvo

Oblast sjemenarstva i rasadničarstva u Federaciji Bosne i Hercegovine je regulirana Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja („Službene novine Federacije BiH“ broj 71/05 i 08/10).

Proizvodnjom (sakupljanjem) sjemena šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja se bave četiri pravna lica, dok je za doradu sjemena registrirano samo jedno pravno lice. Za kontrolu kvalitete sjemena, također je registrirano samo jedno pravno lice koje svojim kapacitetima do sada uspijeva zadovoljiti sve potrebe proizvođača za kontrolom kvalitete sjemena. Za proizvodnju sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja je registrirano devet pravnih lica, dok je za stručni pregled proizvodnje sadnog materijala kao i za kontrolu kvalitete sadnog materijala ovlašteno samo jedno pravno lice, koje također svojim kapacitetima uspijeva odgovoriti na zahtjeve svih proizvođača.

Svi zakonom propisani registri vode se kod Federalne uprave za šumarstvo i objavljeni su na web stranici Ministarstva.

Analizom dostavljenih podataka može se konstatirati da je u prošloj 2015. godini došlo do znatnog povećanja proizvodnje sjemena u odnosu na 2014. godinu (proizvodnja

prepolovljena u odnosu na 2013.godinu) čime je nastavljen trend rasta proizvodnje iz ranijeg perioda. Prodaja sjemena je u posljednjih pet godina (izuzimajući 2013. godinu) uglavnom imala opadajući karakter, dok uništavanja sjemena u navedenom periodu nije bilo.

Ukupna količina proizvedenog sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja u prošloj godini je iznosila oko 7,4 milijuna sadnica, a prodana količina oko 0,5 milijuna sadnica. Količina uništenog sadnog materijala iznosila je 50.000 sadnica. Indikativno je da oko 97% proizvedenog sadnog materijala u prošloj godini otpada na sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja, dok je kod prodaje taj procent oko 75%, a kod uništenog sadnog materijala iznosi oko 47%.

U periodu od 2011.–2013. godine uočava se trend rasta proizvodnje i prodaje sadnog materijala šumskih vrsta drveća i grmlja koji je prekinut u 2014. godini kada je došlo do određenog pada i proizvodnje i prodaje sadnog materijala. U 2015. godini se nastavilo sa trendom smanjenja i proizvodnje i prodaje sadnog materijala tako da je u odnosu na 2014. godinu proizvodnja smanjena za oko 10% , a prodaja čak za oko 50%.

Integralna zaštita šuma

Integralna zaštita šuma podrazumijeva planiranje i provođenje preventivnih i represivnih mjera zaštite od biotičkih i abiotičkih faktora.

U informaciji su obrađena tri glavna segmenta: zaštita od štetnika (biotskih i abiotičkih), čuvanje šuma i protupožarna zaštita.

Nastavljena je planirana zaštita šuma od potkornjaka redovitim postavljanjem i kontrolom lovnihi klopki sa feromonima, tako da je u zavisnosti od kantona do kantona bilo neželjenih posljedica. Najveće štete izazvane kalamitetom potkornjaka u 2013., 2014. i 2015. godini desile su se na području Tuzlanskog kantona.

Čuvanje šuma je zakonska i primarna obveza kantonalnih uprava za šumarstvo. Još uvijek, mada su formirane u svim kantonima neke kantonalne uprave nisu u potpunosti preuzele svoju obvezu.

Mali broj presuda i kazni su kontraproduktivni i često su poticaj pojedinim šumokradicama. Postavlja se pitanje svrhe podnošenja prijava, odnosno izlaganja čuvara šuma opasnosti kada ostali organi u Federaciji BiH nisu dovoljno uključeni u zajednički zadatak čuvanja i zaštite državne imovine.

U 2015. godini registrirano je 342 šumska požara što je gotovo dvostruko više u odnosu na predhodnu godinu, opožareno je 7.226,79 ha šuma i šumskih zemljišta, oštećeno–izgorjelo 7.735,17 m³ drvne mase, izgorjelo i oštećeno 122.716 komada šumskih sadnica, a ukupno procijenjene štete od šumskih požara u Federaciji BiH iznose 2.640.913,00 KM.

Pokazatelji poslovanja

Gledano u cjelini poslovanje kantonalnih šumskogospodarskih društava u 2015. godini pokazuje blagu destabilizaciju u odnosu na predhodnu godinu. Dva kantonalna poduzeća su poslovala negativno. I dalje su potraživanja od kupaca izrazito visoka. Dugovanja prema dobavljačima su ove godine znatno veća i ovo otežava poslovanje i znak je slabe likvidnosti u cijelom drvnom sektoru.

Prihodi u poduzećima šumarstva su proporcionalni ostvarenoj proizvodnji šumskih drvnih sortimenata. Troškovi proizvodnje po jedinici proizvoda u poduzećima koja angažiraju vlastitu radnu snagu su veći u odnosu na one koji angažiraju registrirane izvođače radova. Ovo se odnosi i na ostvarene godišnje učinke po uposlenom po osnovu

sati rada, koji su značajno ispod realnih 800 do 1.000 m³/radniku. Ostvareni godišnji prihod po radniku je mali što za posljedicu ima otežano poslovanje, mala primanja uposlenih i umanjene bioloških i infrastrukturnih investicija. Prosječna plaća u šumarskom sektoru Federacije Bosne i Hercegovine iznosi 885,76 KM što je neznatno iznad prosječne plaće u Federaciji BiH.

Preporučuje se da osnivači poduzeća putem svojih organa u poduzećima poduzmu adekvatne mjere na saniranju trenutnog stanja kako bi poduzeća tržišno i održivo poslovala

Sredstva za korištenje općekorisnih funkcija šuma

Unatoč nastojanjima da prikupimo i prezentiramo podatke o utrošku sredstava iz proračuna kantona, Federalnoj upravi za šumarstvo nisu dostavljeni relevantni podaci za sve kantone.

Prestankom važenja zakonske regulative u oblasti šumarstva na razini FBiH prestalo je prikupljanje ovih sredstava. Sredstva koja su po ovom osnovu prikupljena u Proračunu FBiH koriste se u druge svrhe.

Za značajnije poboljšanje narušenog stanja šumskih ekosistema, izgradnju i rekonstrukciju šumske infrastrukture i ostalih zahvata za unapređenje šuma u šumarskom zakonodavstvu, potrebno je ustanoviti doprinose za šumarstvo. Jedan dio ovih sredstava mogao bi se iskoristiti za realizaciju prioritarnih aktivnosti zajedničkih za sektor šumarstva FBiH, provedbu šumarske legislative, formiranje i rad uprave/uprava za šumarstvo i ostale bitne aktivnosti.

Kadrovska struktura zaposlenih u šumarstvu

Na dan 31.12.2015. godine u šumarstvu FBiH bilo je uposleno ukupno 4.627 radnika, od čega u šumskogospodarskim društvima 4.126, a u Federalnoj i kantonalnim upravama 501 zaposlenih. Od ukupnog broja zaposlenih u šumarstvu FBiH, 2.573 radnika ili 55,6% su šumarske struke. Primjetan je trend usavršavanja zaposlenih. Udio zaposlenih šumarske struke je povećan za 4,3% u odnosu na prethodnu 2014. godinu.

Praksu prikazivanja podataka o zaposlenima uključenim u procese gospodarenja šumama razvrstanih po spolnoj, starosnoj i strukovnoj strukturi, ne usvajaju svi subjekti u šumarstvu, ili su dostavljeni podaci nepotpuni.

Strateške aktivnosti u oblasti šumarstva

Strateške aktivnosti u oblasti šumarstva, uz donošenje Zakona o šumama, imaju za cilj uspostavljanje transparentnog sistema upravljanja i gospodarenja šumama i primjenu svjetskih iskustava, međunarodnih konvencija i standarda u svim segmentima šumarstva

1. Šumarski program Federacije BiH

Cilj Programa je definirati šumarsku politiku i strategiju šumarstva u Federaciji BiH.

Projekt izrade Šumarskog programa FBiH je u završnoj fazi. Opći dio, kojim će se definirati šumarska politika je završen i biti će proslijeđen Vladi FBiH na mišljenje i usvajanje. Nakon izrade, Izvedbeni-strateški dio Šumarskog programa FBiH, biti će dostavljen Parlamentu FBiH na usvajanje.

2. II. državna inventura šuma na velikim površinama u BiH

Cilj II. državne inventure šuma je utvrđivanje trenutačnog stanja šuma i šumskih zemljišta i stvaranje baze podataka koja će poslužiti kao osnov za:

- Izradu dugoročne politike i strategije šumarstva
- Praćenje (monitoring) stanja šuma i šumskih zemljišta
- Postavljanje prioriteta za istraživanja i razvoj u šumarstvu

Završeni su radovi na prikupljanju i obradi podataka i tumačenju rezultata za teritorij Bosne i Hercegovine, a izrada publikacije je u završnoj fazi, nakon čega će uslijediti javna prezentacija rezultata II. Inventure šuma na velikim površinama.

3. Razvoj Integralnog informacijskog sistema za gospodarenje šumama

Ciljevi uspostave Integralnog informacijskog sistema u šumarstvu FBiH su:

- Standardizirati podatke po vrsti i obimu
- Povećati stupanj obrade podataka radi smanjenja raskoraka između karakteristika raspoložive opreme i aktivnih obrada
- Ubrzati razmjenu svih informacija unutar i između šumarskih institucija nadležnih za gospodarenje šumama.

Pokrenute su aktivnosti na razvoju i uspostavi jedinstvenog Informacijskog sistema u cilju njegovog stavljanja u funkciju radi sveobuhvatnog praćenja stanja i promjena u oblasti šumarstva.

4. GEF Projekt za održivo upravljanje šumama i krajolicima

Projekt ima za cilj osiguranje održivog gospodarenja šuma i krajolicima bitnim za gospodarski razvoj. Projekt posebno tretira osjetljive krajolike ranjive u smislu tekuće degradacije ili na negativne učinke klimatskih promjena kao što su rizici od požara.

5. Certificiranje šuma

Ciljevi certificiranja šuma su

- zaustavljanje mogućih negativnih utjecaja, koji bi doveli do smanjenja šumskih površina;
- poboljšanje kvalitete gospodarenja šumama;
- nesmetan i bolji pristup svjetskom tržištu;
- unapređenje čovjekove okoline;
- bolji gospodarski i socijalni razvoj.

Federaciji BiH je po FSC sistemu izvršena certifikacija na površini od 43,14% i predprocjena za certifikaciju na još 16,73% šuma i šumskih zemljišta. Dobijanjem certifikata stječe se dokaz o odgovornom gospodarenju šumama i uspješnom provođenju zakonskih propisa u procesima gospodarenja u oblasti šumarstva.

II. UVODNE NAPOMENE

Informacija o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2015. i planovima gospodarenja šumama za 2016. godinu (Informacija) je izrađena u skladu sa Programom rada Vlade Federacije BiH za 2016. godinu i Programom rada Ministarstva za 2016. godinu, a na temelju podataka dobijenih od kantonalnih uprava za šumarstvo, kantonalnih šumskogospodarskih društava i iz drugih relevantnih izvora.

U Informaciji su navedeni značajniji pokazatelji gospodarenja šumama:

- zakonodavni okvir
- površine šuma;
- drvena zaliha;
- godišnji zapreminski prirast i sječivi etat;
- planirane i ostvarene sječe i realizacija plana sječa po šumskogospodarskim područjima;
- planirana i ostvarena proizvodnja šumskih drvnih sortimenata;
- planirana i ostvarena izgradnja i rekonstrukcija šumskih komunikacija;
- otvorenost šuma;
- planirani i ostvareni šumsko-uzgojni radovi po šumskogospodarskim područjima;
- sjemenarstvo i rasadnička proizvodnja;
- integralna zaštita šuma
- podaci o poslovanju kantonalnih šumskogospodarskih društava;
- podaci o uposlenim u kantonalnim šumskogospodarskim društvima i upravama za šumarstvo.

Izvršena je analiza stanja u oblasti šumarstva na svim razinama, identificirani problemi i slabosti, te predložene aktivnosti za njihovo rješavanje. U cilju cjelovitosti Informacije navedene su strateške aktivnosti i projekti iz oblasti šumarstva koji su u tijeku i koji se planiraju realizirati u narednom periodu.

Unatoč preporukama Ministarstva za dosljedno provođenje mjera propisanih šumskogospodarskim osnovama u cilju smanjenja, odnosno poduzimanja mjera za rješavanje problema u šumarstvu, dostavljeni podaci o gospodarenju šumama u 2015. godini pokazuju da se ne ulaže dovoljno napora, sredstava ni resursa u njihovu implementaciju.

Problemi nastali zbog nepostojanja pravnog okvira za oblast šumarstva na federalnoj razini od 2009. godine, onemogućavaju sektor šumarstva da osigura mehanizme kako bi se šumskogospodarska društva obvezala na konzekventno provođenje svih propisanih šumskouzgojnih mjera i postizanje veće transparentnosti u sektoru šumarstva, kao i provođenje aktivnosti koje imaju utjecaja na druge segmente društvene zajednice. Za realizaciju ovih mjera u većem obimu nego što je planirano šumskogospodarskom osnovom, nisu ulagana sredstva iz federalnog, odnosno kantonalnih proračuna. Prikupljanje i trošenje namjenskih sredstava iz Proračuna Federacije BiH i kantonalnih proračuna u cilju zaštite i unaprjeđenja šuma, kako je bilo propisano Zakonom o šumama, odnosno Uredbom o šumama, ne može se ostvariti, a financijska sredstva potrebna za financiranje čuvanja šuma ne mogu biti osigurana.

Za sve kategorije šuma osim za visoke šume upitna je rentabilnost gospodarenja. Izražena potražnja tržišta za šumskim drvnim sortimentima utječe na orijentaciju šumskogospodarskih društava na prihode od šumskih drvnih sortimenata i korištenje šumskih potencijala prema tim zahtjevima.

Potrebno je uložiti napore u izgradnju prerađivačkih kapaciteta, koji će korištenjem modernih tehnologija omogućiti finalnu preradu drvnih sortimenata lošije kvalitete.

Rad Federalne i kantonalnih šumarskih inspekcija je otežan zbog nedostatka zakonskog rješenja iz oblasti šumarstva.

Površina od 125.190 ha, odnosno oko 10% površine svih kategorija šuma i šumskih zemljišta, je minirana ili postoji sumnja da je minirana, a ista se (zvanično) izuzima pri planiranju za gospodarenje.

III. ZAKONODAVNI OKVIR

1. Zakon o šumama

Imajući u vidu funkcije šume i činjenicu da šume i šumska zemljišta u Federaciji BiH čine oko 58% ukupnog životnog prostora, nema sumnje da upravljanje i gospodarenje šumama i šumskim zemljištem predstavlja vitalni državni interes tj. interes Federacije BiH.

Upravljanje i gospodarenje šumama i šumskim zemljištem su specifične aktivnosti, koje u cilju efikasnosti, teže principu prostorne i funkcionalne centralizacije. Ovaj princip počiva na spoznajama:

- da gospodarenje svim šumama i šumskim zemljištima mora imati jedan zajednički, dugoročni cilj – optimalno ili potpuno korištenje prirodnih potencijala šumskih zemljišta,
- da se upravljanje i gospodarenje šumama zasniva uglavnom na samofinanciranju iz tekućih prihoda od prodaje šumskih proizvoda,
- da gospodarenje izoliranim (izdvojenim) šumskim površinama ili kompleksima sa lošijom šumom ili bez šume ne može funkcionirati bez podrške institucija zbog nedostatka tekućeg prihoda.

Oblast šumarstva se regulira Zakonom o šumama i Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja. Presudom Ustavnog suda u studenom 2009. godine prestao se primjenjivati Zakon o šumama. Vlada Federacije BiH je kao prijelazno rješenje, do donošenja novog zakona o šumama, u prosincu 2009. godine, donijela Uredbu o šumama. Po osnovu nove presude Ustavnog suda Federacije BiH, Uredba o šumama mogla se primjenjivati do 06.12.2011. godine, te od ovog datuma oblast šumarstva na razini Federacije BiH nije zakonski uređena zbog čega u ovoj oblasti postoje brojni nagomilani problemi.

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je u proteklom periodu u više navrata urgiralo kod Vlade Federacije BiH u cilju razmatranja Prednacrtu zakona o šumama, koje je ovo Ministarstvo izradilo i dostavilo Vladi Federacije BiH, te upućeno u parlamentarnu proceduru na razmatranje.

Vlada Federacije BiH je na svojoj 10. sjednici održanoj 09.06.2015. godine, donijela Zaključke V.broj: 682/2015 kojim je formirala Radnu grupu, koja će pružiti stručnu pomoć FMPVŠ u pripremi teksta Nacrta zakona o šumama i zadužila ovo Ministarstvo da uz stručnu pomoć Radne grupe i u suradnji sa kantonalnim ministarstvima nadležnim za poslove šumarstva, Savezom općina i gradova Federacije BiH, šumsko-gospodarskim društvima, naučnim kao i drugim nadležnim institucijama što hitnije pripremi tekst Nacrta zakona o šumama i dostavi Vladi FBiH na razmatranje i daljnju proceduru.

U pripremi teksta Zakona, predstavnici resornog Ministarstva su aktivno surađivali sa Radnom grupom kako bi tekst Nacrta zakona o šumama što prije bio izrađen i usuglašen sa svim zainteresiranim stranama te dostavljen Vladi Federacije BiH.

U prostorijama Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je 12.04.2016. godine održana javna rasprava o Prednacrtu zakona o šumama. Poziv za javnu raspravu upućen je: svim kantonalnim ministarstvima nadležnim za poslove šumarstva, Savezu općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine, kantonalnim šumsko-gospodarskim/gospodarskim društvima, Federalnoj upravi za inspekcijske poslove - Šumarski inspektorat, Šumarskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, Udruženju

inženjera i tehničara Federacije Bosne i Hercegovine, Hrvatskom šumarskom društvu, predsjedniku Radne grupe Vlade Federacije BiH, Udruženju poslodavaca u Federaciji BiH, Samostalnom sindikatu šumarstva, prerade drva i papira BiH.

Nakon izvršenog usuglašavanja na održanim radnim sastancima i okončanja javne rasprave te uzimajući u obzir primjedbe i sugestije iznesene tijekom javne rasprave, ovo Ministarstvo je izradilo predmetni Prednacrt Zakona o šumama i isti je uputila Vladi FBiH na razmatranje.

Vlada FBiH je na sjednici od 27.05.2016.god jednoglasno usvojila Prednacrt Zakona o šumama i proslijedila ga u formi Nacrta u parlamentarnu proceduru.

U međuvremenu devet kantona donijelo je svoje propise za oblast šumarstva, kojim je Federacija BiH razvlaštena po pitanju upravljanja i gospodarenja šumama. Donošenjem kantonalnih propisa Federaciji BiH se uskraćuju nadležnosti propisane Ustavom Federacije BiH, na različite načine je uređeno upravljanje i gospodarenje šumama, pitanje vlasništva kao i izdvajanje finansijskih sredstava za korištenje, zaštitu i unapređenje šuma, što je u suprotnosti sa ustavnim odredbama.

2. Zakon o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja

Ovim zakonom uređuje se: registracija i način vođenja registara, proizvodnja i kontrola proizvodnje šumskog i hortikulturnog sjemena i sadnog materijala, kontrola uvoza reproduktivnog materijala, naknada troškova, upravni nadzor nad provođenjem ovoga Zakona, kaznene odredbe i druga pitanja od značaja za provođenje jedinstvenog sustava upravljanja sjemenarstvom i rasadničarstvom šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine.

IV. OPĆI PODACI O ŠUMARSTVU

1. Pokrivenost šumama

Šume i šumska zemljišta u Federaciji Bosne i Hercegovine se prostiru na površini od oko 1.519.997 ha, od čega su u državnom vlasništvu oko 1.242.997 ha ili 82%, a u privatnom vlasništvu i vlasništvu drugih pravnih lica oko 277.000 ha ili 18%.

Vlasnička struktura šuma u FBiH

Za državne šume izrađene su šumskogospodarske osnove za sva područja, osim ŠGP „Srednjeneretvansko” i područje krša Hercegovačko-neretvanskog kantona. Za privatne šume nisu izrađene šumskogospodarske osnove u Unsko-sanskom, Hercegovačko-neretvanskom, Zapadnohercegovačkom i Kantonu 10. Izrada šumskogospodarskih osnova za državne šume je obveza šumskogospodarskih društava, a za privatne šume nadležnih kantonalnih ministarstava.

Šumskogospodarske osnove su izrađene na principima gospodarenja prema kojima će se osigurati prirodno pomlađivanje, bioraznolikost, u cilju uspostavljanja prirodne strukture, kao i važne općekorisne funkcije.

Šumama kao najvrednijem resursu Federacije BiH treba posvetiti posebnu pažnju zbog evidentne degradacije i potrebe za korištenjem svih funkcija šuma. Vrlo važno je osigurati stabilan zakonski okvir donošenjem Zakona o šumama i poduzeti konkretne aktivnosti na unapređenju organizacije gospodarenja šumama u cilju održivog korištenja resursa, očuvanja prirodne strukture, zaštite okoliša i drugo.

Radi potpunijeg uvida u stanje državnih šuma u Federaciji BiH, na temelju ŠGO i podataka odbijenih od šumskogospodarskih društava i kantonalnih uprava za šumarstvo, slijedi pregled stanja šuma.

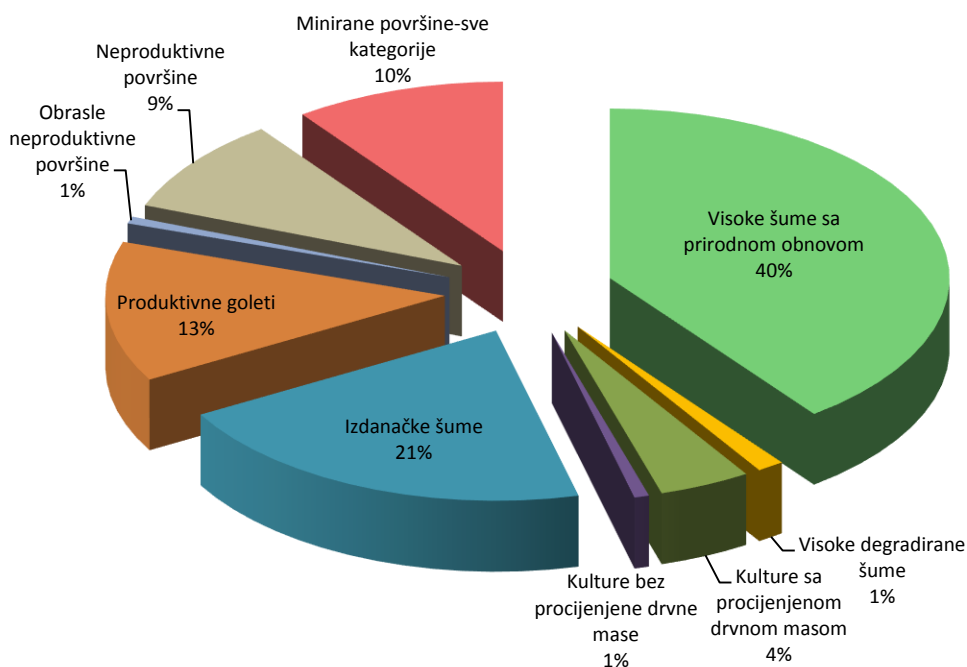
2. Stanje površina

Po prikazanim podacima ukupna površina šuma i šumskih zemljišta u državnom vlasništvu Federacije BiH iznosi 1.242.997,0 ha. Iz strukture šuma i šumskih zemljišta, iznos visokih šuma sa prirodnom obnovom je 572.902,9 ha, ili oko 39%. Ovo je u odnosu na stanje i značaj ovih šuma na kojima se zasniva šumska proizvodnja relativno malo.

Struktura površina šuma i šumskih zemljišta

Vegetacijski oblik	Površina ha	%
Visoke šume sa prirodnom obnovom	493.990,7	39,7
Visoke degradirane šume	15.924,8	1,3
Šumske kulture sa procijenjenom drvnom masom	54.223,8	4,4
Šumske kulture bez procijenjene drvene mase	8.763,6	0,7
Ukupno visoke šume	572.902,9	46,1
Izdanačke šume	257.094,8	20,6
Obrasle neproduktivne površine	8.318,3	0,7
Ukupno obraslo šumsko zemljište	838.315,8	67,4
Produktivne goleti	166.192,5	13,4
Neproduktivne površine	113.298,6	9,1
Ukupno za gospodarenje	1.117.806,9	89,9
Minirane površine (u svim vegetacijskim oblicima)	125.190,1	10,1
UKUPNO	1.242.997,0	100

Struktura površina šuma i šumskih zemljišta u FBiH
stanje na dan 31.12.2015. godine

Visokih degradiranih šuma ima 15.924,8 ha ili 1%. Ove šume zahtijevaju posebne mjere u gospodarenju zato što je u njima onemogućena redovna prirodna obnova a njihovim korištenjem se dobijaju proizvodi lošije tehničke kvalitete, većina ovih šuma nastala je antropogenim utjecajem, a mjestimično negativnim djelovanjem biotičkih i abiotičkih faktora.

Značajan udio u ukupnoj površini pod šumom čine i vještački podignuti zasadi-kulture sa i bez procjenjene drvene mase kojih ima 62.987,4 ha, ili 5%. Činjenica je da se ove sastojine nedovoljno njeguju jer se ne provode potrebne uzgojne mjere, a jedan od osnovnih razloga su slabi ekonomski efekti.

Udio izdanačkih šuma u ukupnoj površini pod šumom je 257.094,8 ha, što je 20%. To predstavlja značajnu površinu imajući u vidu stanje i karakter ovih šuma u kojima je drvena zaliha mala, a tehnička struktura i kvalitete drva prilično loša. U ovim šumama se moraju provoditi redovni uzgojni zahvati kako bi se ove šume prevodile u stabilne sastojine vrijednijeg vegetacijskog oblika.

Produktivnih goleti koje su pogodne za pošumljavanje ima oko 166.192,5 ha, što iznosi 13% i predstavljaju površine na kojima se pošumljavanjem odgovarajućim vrstama drveća u skladu sa prirodnim i ekološkim uvjetima može povećati površina pod šumom. Dobar dio ovih površina su slabog proizvodnog potencijala. Sredstva za biološku obnovu šuma koja izdvajaju kantonalna šumskogospodarska društva su nedovoljna u odnosu na stvarne potrebe tako da je potrebno iznaći i dodatne izvore financiranja.

Značajan problem za šumarstva Federacije BiH predstavlja oko 125.190,1 ha, ili 10% svih kategorija šuma i šumskih zemljišta za koje se zna ili se pretpostavlja da su minirane. Stvarna minirana površina je vjerojatno nešto manja jer se obično iz sigurnosnih razloga stvara pojas oko površina za koje se zna da su minirane. Među ovim šumama značajan udio čine i visoko ekonomski vrijedne šume koje su za duži vremenski period izgubljene za gospodarenje, a s obzirom na oštećenost predstavljaju potencijalno žarište za razvoj biljnih bolesti i kalamitete insekata. Ove površine predstavljaju sigurnosni i ekološki problem ali stvaraju i ekonomski gubitak, budući da je za duži period onemogućeno njihovo korištenje. Aktivnosti na razminiranju šuma i šumskih zemljišta napreduju veoma sporo u odnosu na stvarne potrebe. Šume i šumska zemljišta nisu uvrštena u prioritete plana razminiranja određenih područja. U narednom periodu neophodno je osigurati značajna sredstva za što je potrebno iznaći dodatne izvore financiranja, kod međunarodnih institucija i organizacija, kao i kod nadležnih ministarstava.

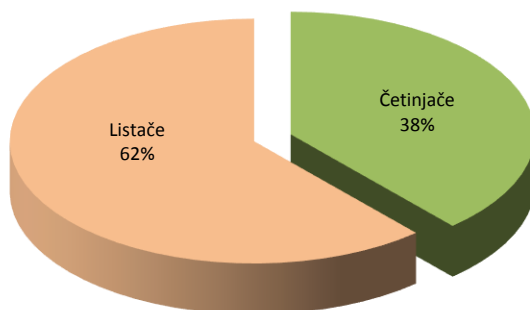
3. Prikaz drvnih zaliha

Drvena zaliha šuma pored površine je najvažniji element u prikazu stanja šuma. Stanje drvnih zaliha je iskazana u krupnom drvetu a krupno drvo čine svi dijelovi stabla deblji od 7 cm bez zapremine panja

Vegetacijski oblik	Četinari (m ³)	Lišćari (m ³)	Ukupno m ³	m ³ /ha	%
Sve visoke šume	62.058.507	77.317.639	139.376.146	243,3	86,4
Izdanačke šume	0	21.918.206	21.918.206	85,2	13,6
UKUPNO	62.058.507	99.235.845	161.294.352	192,4	100,0

Iz podataka koji su prikazani u tabeli vidljivo je da je ukupna zaliha svih šuma u državnom vlasništvu Federacije BiH oko 161.2947.352 m³.

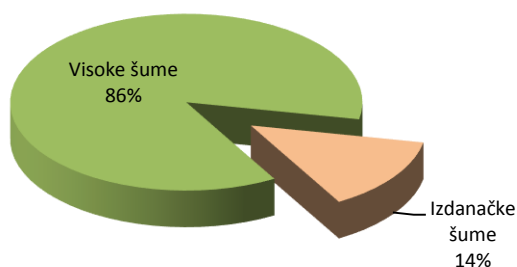
Drvena zaliha u doba uređivanja

Zaliha četinjača iznosi 62.058.507 m³ ili 38%, a kod listača 99.235.845 m³ ili 62% ukupne zalihe. Zaliha listača je nešto veća jer su u zalihi uključene izdanačke šume koje su uglavnom lišćarske.

Prosječna drvena zaliha visokih šuma iznosi 243,3 m³/ha, a izdanačkih 85,2 m³/ha. Prosječna zaliha za sve šume zajedno iznosi 192,4 m³/ha. Prosječna drvena zaliha kod visokih šuma je nešto manja u odnosu na prikazano stanje drvnih zaliha u prethodnim godinama, što ukazuje na činjenicu da dolazi do smanjenja drvnih zaliha u ovim šumama, a razloge treba tražiti u njihovom prekomjernom i neplanskom korištenju. U strukturi zaliha svih šuma zajedno visoke šume su zastupljene sa 86%, a izdanačke sa 14%.

Drvena zaliha u doba uređivanja

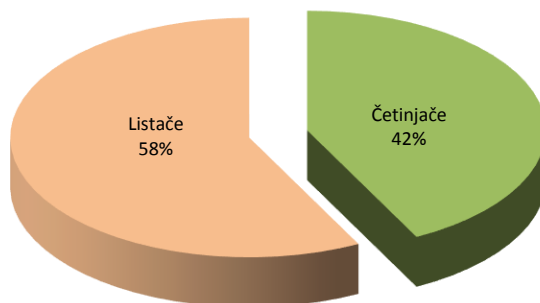
4. Prikaz godišnjeg zapreminskog prirasta

Vegetacijski oblik	Četinjače m ³	Listache m ³	Ukupno m ³	m ³ /ha	%
Sve visoke šume	1.875.274	1.712.155	3.587.429	6,26	81,2
Izdanačke šume	0	831.524	831.524	3,23	18,8
UKUPNO	1.875.274	2.543.679	4.418.953	5,27	100,0

U pregledu je prikazano stanje godišnjeg zapreminskog prirasta u državnim šumama Federacije BiH. U pregledu stanja godišnjeg zapreminskog prirasta podaci su prikazani u krupnom drvetu kao i kod drvnih zaliha.

Zapreminski prirast

u 2015. god.

Iz prikaza je vidljivo da ukupni godišnji zapreminski prirast svih šuma iznosi 4.418.953 m³. Od toga na četinjače otpada 1.875.274 m³ ili 42%, a na listače 2.543.679 m³ ili 58%.

U visokim šumama prosječni godišnji zapreminski prirast je 6,26 m³/ha, dok je kod izdanačkih šuma 3,23 m³/ha. Prosječni godišnji zapreminski prirast svih šuma iznosi 5,27 m³/ha. Treba težiti da se dobije što veći i kvalitetniji godišnji zapreminski prirast, a veličine su uglavnom vezane sa veličinama drvnih zaliha.

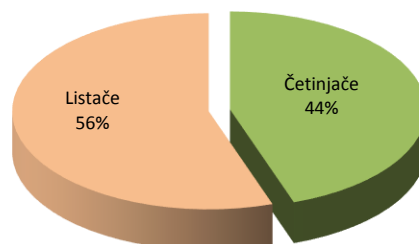
To se može ostvariti uz biološko-tehničke uzgojne mjere koje će se primjenjivati u procesu gospodarenja šumama, a u cilju ostvarenja što većeg i kvalitetnijeg prinosa. Treba uređivati i stvarati mješovite preborne sastojine u kojima je godišnji prirast drvene mase najveći, dok je kod jednodobnih sastojina značajno manji.

5. Prikaz godišnjeg sječivog etata

Vegetacijski oblik	Četinjačem ³	Listače m ³	Ukupno m ³	m ³ /ha	%
Sve visoke šume	1.343.940	1.330.396	2.674.336	4,66	87,2
Izdanačke šume	0	393.986	393.986	1,53	12,8
UKUPNO	1.343.940	1.724.382	3.068.322	3,66	100,0

Ukupni godišnji sječivi etat za sve šume zajedno iznosi 3.068.322 m³, (krupno drvo), od toga na četinjače otpada 1.343.940 m³ odnosno 44%, a na listače 1.724.382 m³ ili 56%.

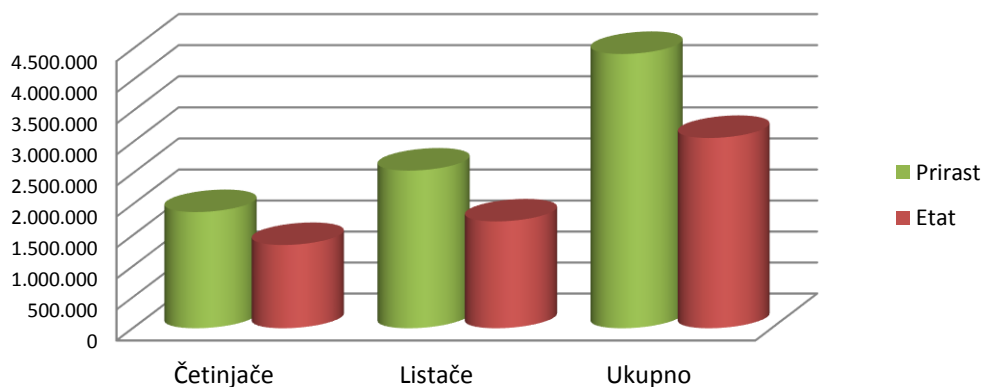
Sječivi etat u 2015. god.

Sječivi etat se većim dijelom planira u visokim šumama, a iznosi 2.674.336 m³, što je oko 87% od ukupnog etata, a u izdanačkim šumama 393.986 m³ ili 13%. Ukupni sječivi etat je nešto veći kod listača nego kod četinjača, a srazmjerno tome su zaliha i prirast veći kod listača nego kod četinjača. Ukupni godišnji zapreminski prirast svih šuma zajedno iznosi 4.418.953 m³, a sječivi etat 3.068.322 m³. Iz odnosa godišnjeg zapreminskog prirasta i sječivog etata proizlazi da je godišnji sječivi etat manji od godišnjeg zapreminskog prirasta za 1.350.631 m³ što iznosi 69% od prosječnog godišnjeg zapreminskog prirasta.

Prema stvarnom stanju drvene zalihe koja je trenutačno manja od normalne, treba težiti ka povećanju drvnih zaliha, a to se može postići primjenom optimalnog tehničkog cilja gospodarenja sa posebnim akcentom na ekonomski vrijedne šume koje su nositelj šumske proizvodnje. Prema svim znanstvenim i stručnim pretpostavkama drvena zaliha je daleko ispod „normalnog stanja“, odnosno potencijalno ekološko proizvodnih mogućnosti produkcije drvene mase.

Godišnji zapreminski prirast i sječivi etat

Odnos godišnjeg zapreminskog prirasta i sječivog etata slikovito je prikazan na dijagramu iz kojeg se vidi da je godišnji sječivi etat značajno manji od godišnjeg zapreminskog prirasta.

V. REALIZACIJA PLANA SJEČA

Redovna i potpuna realizacija planova gospodarenja šumama a posebno realizacija plana sječa ima značajan utjecaj na kvalitetu i stanje šumskog fonda. Da bi se utvrdilo trenutačno stanje radi poduzimanja adekvatnih mjera, izvršena je analiza realizacije šumskogospodarskih osnova (ŠGO) za sva šumskogospodarska područja (ŠGP) u FBiH. Analiza je rađena na razini kategorije šuma sa veoma jasnim pokazateljima, koji upućuju na to da je bilo određenih prekoračenja etata u pojedinim kategorijama šuma, a mala realizacija u drugim. Obično su prekoračenja količine sječa u kategoriji visokoh šuma koje su bolje kvalitete, a prema procentu prijeđene površine može se zaključiti da su uglavnom aktivnosti koncentrirane na onim površinama koje imaju kvalitetniju drvenu zalihi, a i bolju otvorenost šumskim komunikacijama. Etat četinjača realizira se u cjelosti, dok je etat listača značajno podbačen. Ove nepravilnosti su značajno izražene u Unsko-sanskom, Tuzlanskom i Zeničko-dobojskom kantonu. Obim šumsko uzgojnih radova u kulturama sa procijenjenom drvnom masom i izdanačkim šumama, je veoma mali u odnosu na planirane količine po ŠGO u gotovo svim kantonima, na nekim područjima je zanemariv. To će se dalje negativno odraziti na ukupno stanje šuma što stvara potrebu, a i obvezu, da se radovi uzgojnog karaktera moraju intenzivirati na gotovo svim ŠGP. Neprihvatljivo je da se šumsko-uzgojni radovi u ovim kategorijama šuma izvršavaju u iznosu od oko 35%. Većina ovih šuma je uzgojno zapuštena. U pojedinim slučajevima prevelika gustina tako da se vrlo često dešavaju izvale, snjegolomi, vjetrolomi, napadi insekata i druga oboljenja. Izostale su veoma značajne i neophodne melioracije izdanačkih šuma koje bi se trebale uzgojnim mjerama prevoditi u vrijedniji uzgojni oblik. Osnovni problem ovakog odnosa jeste cijena radova i plasman sortimenata koji se dobijaju ovim sječama, jer se radi o drвноj masi koja je loše tehničke kvalitete, a potrebe tržišta za ovakvim proizvodima je relativno mala. Nepravilnosti koje su prisutne, a koje imaju direktan utjecaj po stanje i kvalitet šuma, neophodno je poduzeti određene aktivnosti u cilju njihovog otklanjanja. Potrebno je napomenuti da postoje šumskogospodarska područja za koje nisu urađene šumskogospodarske osnove na prostoru Hercegovačko-neretvanskog kantona, a to su područja ŠGP „Srednje-Neretvansko“ i Vanprivredno područje-područje krša. Na ovim područjima nove osnove nisu rađene, a posljednje važeće su istekle prije petnaest godina.

VI. PROIZVODNJA I PLASMAN ŠUMSKIH DRVNIH SORTIMENATA

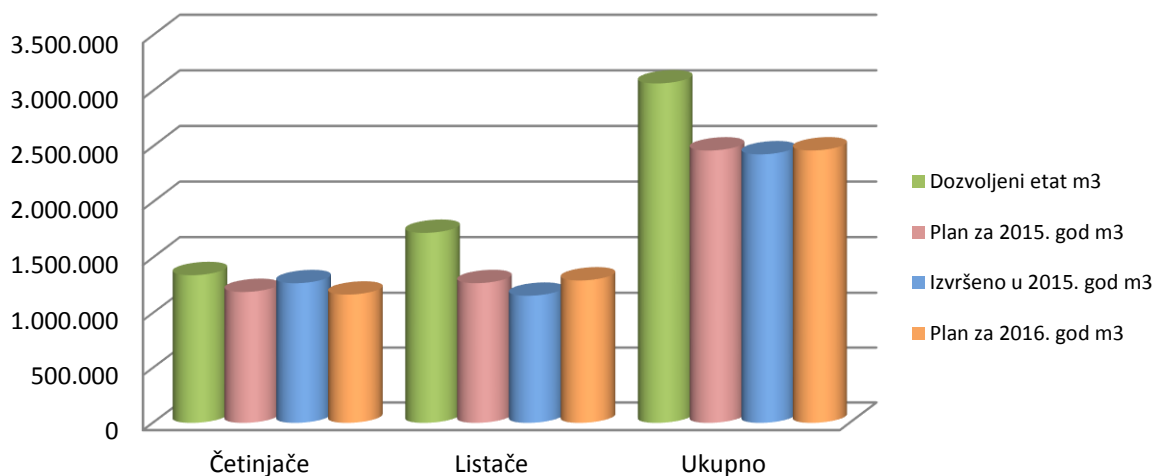
Pokazatelji izvršenja sječa u tablici ispod prikazani su na temelju podataka dobijenih iz svih kantona, s napomenom da poduzeća koja nisu u sastavu ŠPD/ŠGD „Šume Hercegovačko-neretvanske“ ne dostavljaju podatke kantonalnoj upravi za šumarstvo, pa nepotpuni podaci za Hercegovačko-neretvanski kanton nisu uključeni u analize.

Podaci o planiranim i izvršenim sječama u 2015. god. i plan sječa za 2016.god.

Vrsta drva	Dozvoljeni etat	Plan za 2015. god	Izvršeno u 2015.god	Plan za 2016. god
	m ³	m ³	m ³	m ³
Četinjače	1.343.940	1.192.872	1.271.847	1.169.230
Listače	1.724.382	1.272.317	1.158.848	1.296.469
Ukupno	3.068.322	2.465.189	2.430.695	2.465.699

Kod proizvodnje drva četinjača plan za 2015. godinu je premašen za 78.975 m³ ili za 7%, ali je posječena količina još uvijek u okviru dozvoljenog etata. Plan proizvodnje listača je ostvaren sa 91%. Ne mijenja se višegodišnji trend planiranja manjeg zahvatanja u kulturama sa procijenjenom drvnom masom i u izdanačkim šumama, nego što je određeno planovima u šumskogospodarskim osnovama.

Podaci o planiranoj i izvršenoj proizvodnji u 2015. i plan za 2016. god.

Uvidom u šumskogospodarske osnove, utvrđeno je da dozvoljeni sječivi etat iznosi 2.904.187 m³. Izvršenje sječa već duži vremenski se ne planira u punom iznosu dozvoljenog etata i za period od posljednjih 7 godina iznosi prosječno 2,26 milijuna m³ ili oko 74% od dozvoljenog

Izvršenje sječa za period od 2009. do 2015. godine

Vrsta drva	Dozvoljeni etat m ³	Izvršeno u godini						
		2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
		m3	m3	m3	m3	m3	m3	m3
1	2	6	7	8	9	10	11	12
Četinjače	1.302.175	958.738	1.038.731	1.112.226	1.099.790	1.260.973	1.301.692	1.271.847
Listače	1.516.501	1.151.363	1.079.720	1.179.626	1.129.498	941.660	1.162.795	1.158.848
Ukupno	2.904.187	2.110.101	2.118.451	2.291.852	2.229.288	2.202.633	2.464.487	2.430.695

Obim uzgojnih sječa/zahvata u kulturama sa procijenjenom drvnom masom i izdanačkim šumama je mali u gotovo svim kantonima, a na nekim područjima je zanemariv. Ovo se negativno odražava na stanje tih šuma. Ovdje se posebno mora istaknuti da su izostale vrlo značajne meliorativne sječe izdanačkih šuma, koje se uzgojnim metodama prevode u vrijedniji uzgojni oblik.

Ovakav način realizacije sječa ima negativne posljedice na ukupno stanje šuma. Federalna i kantonalne šumarske institucije moraju definirati mehanizme koji će obvezati korisnike šuma na pridržavanje svih odredaba šumskogospodarskih osnova i ugovora o prijenosu poslova gospodarenja državnim šumama.

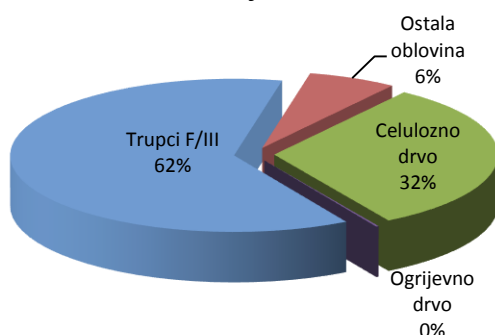
Ostvarena proizvodnja šumskih drvnih sortimenata u 2015. godini i plan proizvodnje za 2016. godinu

Vrsta sortimenta	Plan u 2015. god.	Ostvareno u 2015. god.	Procentualni udio	Plan u 2016. god.
	m ³	m ³	%	m ³
Četinari				
Trupci F/III	635.564	639.547	61,78	607.925
Ostala oblovina	70.781	66.467	6,42	77.179
Celulozno drvo	249.315	327.275	31,61	220.854
Ogrjevno drvo	744	1939	0,19	1.033
Ukupno:	956.404	1.035.228	100,00	906.991
Lišćari				
Trupci F/III	277.753	259.129	29,40	291.181
Ostala oblovina	2.043	3.391	0,38	2.268
Celulozno drvo	13.362	104	0,01	5.608
Ogrjevno drvo	695.721	618.779	70,20	737.694
Ukupno:	988.879	881.403	100,00	1.036.751
UKUPNO	1.945.283	1.916.631		1.943.742

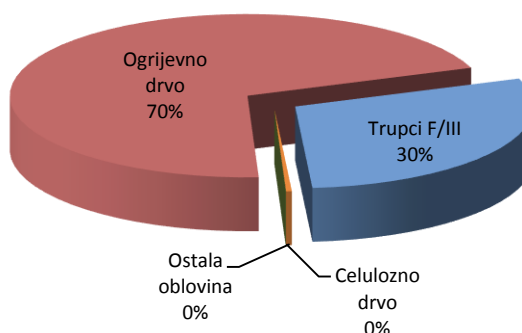
U 2015. godini od ukupno realizirane drvene mase četinjača, na oblovinu otpada oko 68% (Trupci F/III+ostala oblovina), a plasman celuloznog drva u iznosu od oko 32%.

Realizacija drvene mase listača je lošija u odnosu na četinjače. U 2015. godini je realizirano oblovine za industrijsku preradu u iznosu od oko 30%, dok je zastupljenost ogrijevnog drva listača oko 70%. Veći dio celuloznog drva se plasira kao ogrijevno drvo čime se umanjuje financijska dobit poduzeća koja gospodare šumama.

Ostvarena proizvodnja u 2015. god.
Četinjaje

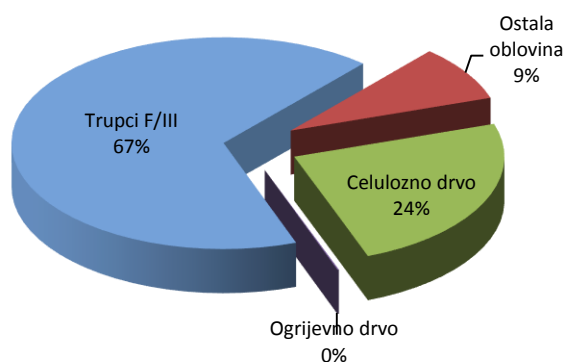
Ostvarena proizvodnja u 2015. god.
Listače

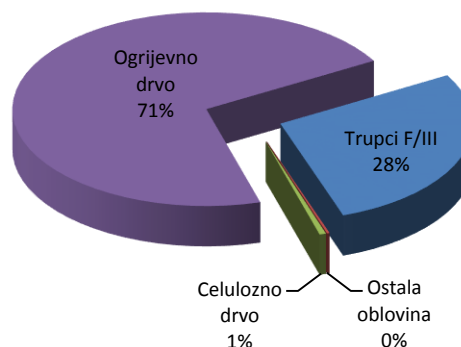
Problem realizacije celuloznog drva listača i dalje je posljedica nedostatka ulaganja u kapacitete za primarnu obradu drva i izgradnju industrijskih kapaciteta za preradu drvene mase lošije kvalitete.

Ukupna proizvodnja šumskih drvnih sortimenata u odnosu na prethodni period je ostao gotovo identičan. Proizvodnju bi trebalo povećati do iznosa mogućeg etata po šumskogospodarskim osnovama, ali ni plan proizvodnje za 2016. godinu, ne pokazuje promjene i opredijeljenost poduzeća šumarstva u cilju ispunjavanja obveza prema šumskogospodarskim osnovama, ugovorima o prijenosu poslova gospodarenja šumama i preporukama Vlade FBiH.

Plan proizvodnje za 2016. godinu
Četinajče

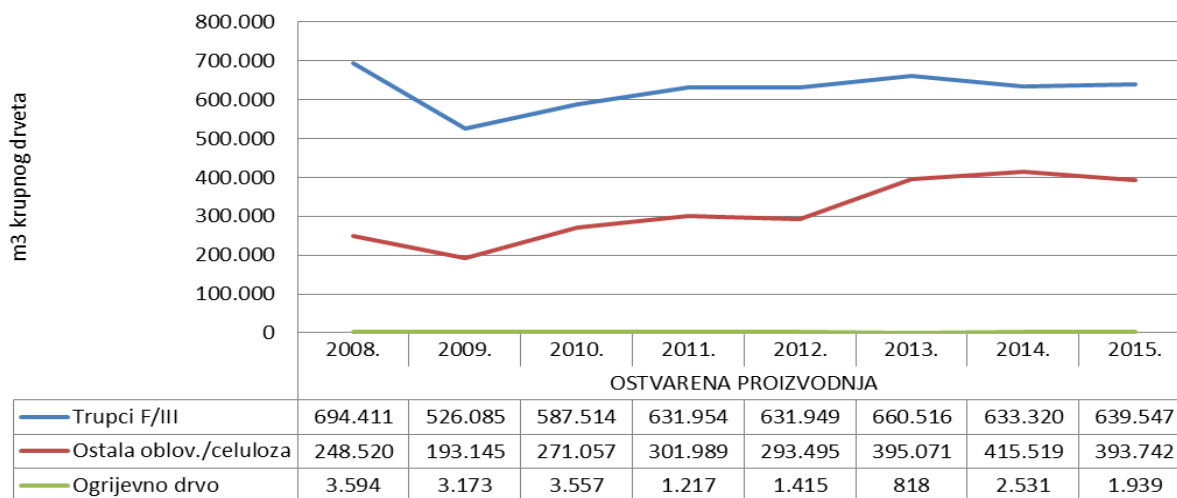

Plan proizvodnje za 2016. godinu
Listače

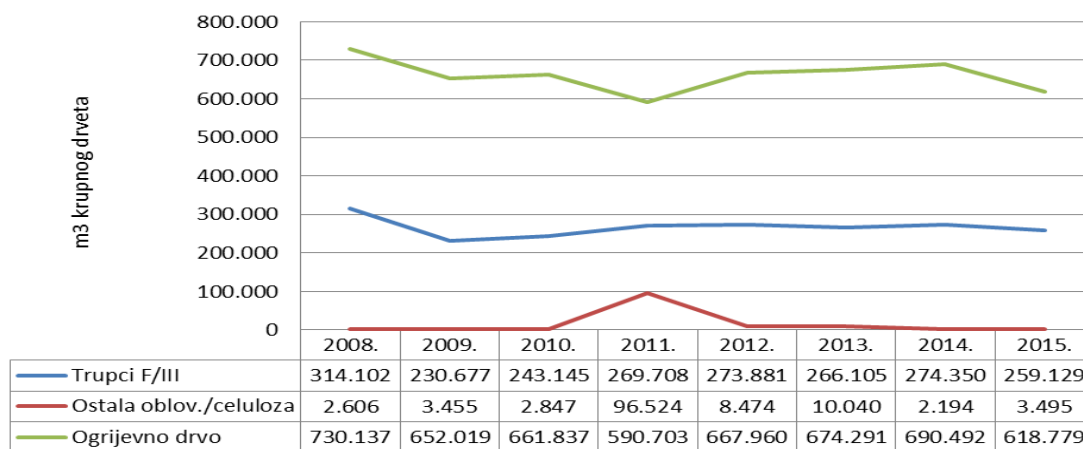
Naglašava se važnost realizacije etata u izdanačkim šumama i u kulturama. Neophodno je redovito intenzivno provoditi šumskouzgojne mjere. O ovim, financijski zahtjevnim poslovima, u kojima su se do sada pravili samo povremeni zahvati, vodilo se računa i pri izradi ŠGO, čije odredbe su zakonski obavezujuće. U protivnom, kontinuirano iskorištavanje šuma na način da se koristi kvalitetna drvena masa, a zanemaruju ostali šumskouzgojni radovi, vodi daljnjoj degradaciji šumskih resursa.

Sortimentni udio drveta četinjača u periodu od 2008. do 2015. godine

Zastupljenost pojedinih sortimenata kroz period koji je i duži od prikazanog pokazuje ujednačen trend. Nastavlja se tendencija prodaje oblovine postojećim instaliranim pilanskim kapacitetima. Ne primjećuje se trend povećanja u tom smislu stvaranja uvjeta za preradu manje vrijednih sortimenata i proizvodnju celuloze listača, raznih vrsta ploča, izradu peleta i briketa.

Sortimentni udio drveta listača u periodu od 2008. do 2015. godine

U cilju hitnog rješavanja nagomilanih problema u sektoru šumarstva, prvi prioritet je donošenje zakona o šumama i završetak izrade i usvajanje Šumarskog programa Federacije BiH. Time će se definirati mjere i aktivnosti, utvrditi potrebe za ulaganjem u šumarstvo i predložiti načini financiranja. Za osiguranje financijskih sredstava, koja je potrebno ulagati u šumske ekosisteme neophodna je podrška i uključivanje institucija i cjelokupne društvene zajednice.

VII. ŠUMSKE KOMUNIKACIJE

Otvorenost šuma šumskim komunikacijama direktno utječe na poduzimanje šumskouzgojnih mjera i mjera integralne zaštite šuma. Provođenje šumskouzgojnih mjera u kulturama i kategorijama šuma sa manje kvalitetnom drvnom masom i otvaranje tih površina su finansijski vrlo zahtjevni procesi. Minimalna otvorenost planinskih predjela za racionalno gospodarenje šumskim resursima trebala bi biti 15 m/ha.

Prema preliminarnim rezultatima Druge državne inventure šuma ukupna otvorenost svih šuma i šumskih zemljišta u Federaciji BiH iznosi 9,3 m/ha.

Prosječna dužina šumskih puteva po kategorijama šuma i šumskih zemljišta u Federaciji BiH je neravnomjerno raspoređena po šumskogospodarskim područjima i manja je od optimalne, a naročito na površinama koje zahtijevaju intenzivnije uzgojne zahvate. Najveća otvorenost je u visokim šumama, jer se visoke šume otvaraju radi njihove ekonomske komponente. Imperativ za održivo gospodarenje šumskim resursima je značajno povećavanje i otvaranje ostalih šuma i šumskih zemljišta radi izvršavanja obveza provođenja intenzivnih uzgojnih i zaštitnih mjera.

Analizom izvještaja koje je Federalna uprava za šumarstvo dobijala u periodu od 2007. do 2015. godine uočava se nekonzistentnost podataka. Ne raspolaže se podacima o gospodarenju šumama za sve kantone, u nekim izvještajima podaci o šumskim putevima nisu razvrstavani po kategorijama šuma, a prikazani podaci kroz godine su se mijenjali i nisu bili u suglasnosti sa izvještajima o izvršenoj izgradnji i rekonstrukciji puteva u prethodnim godinama. Stoga dostavljene podatke o otvorenosti šuma i šumskih zemljišta treba uzeti s rezervom.

Prema dostavljenim podacima ukupna dužina šumskih puteva u F BiH (bez podataka za Hercegovačko-neretvanski kanton), iznosi 11.663 km.

Ostvarena izgradnja i rekonstrukcija šumskih kamionskih puteva u 2015. i plan za 2016. godinu

Vrsta komunikacije	Plan za 2015. god (km)	Ostvareno u 2015. god. (km)	% realizacije	Plan za 2015. god (000 KM)	Ostvareno u 2015. god. (000 KM)	% realizacije	Plan za 2016. god (km)	Plan za 2016. god. (000 KM)
Izgradnja	49,7	17,3	34,8	3.960,10	849,3	21,4	44,1	2.510,50
Rekonstrukcija	349,1	446,1	127,8	2.411,70	1.510,40	62,6	253,2	1.734,30
Ukupno:				6.371,80	2.359,70	37,0		4.244,80

Planirani obim izgradnje šumskih puteva u 2015. godini iznosio je 49,7 km u vrijednosti od 3.960.100 KM, a realizirano je 17,3 km ili 34,8% od plana, pri čemu je utrošeno 849.300 KM ili samo 21,4% od planiranog iznosa finansijskih sredstava. Ovi podaci se odnose na primarnu i sekundarnu mrežu puteva.

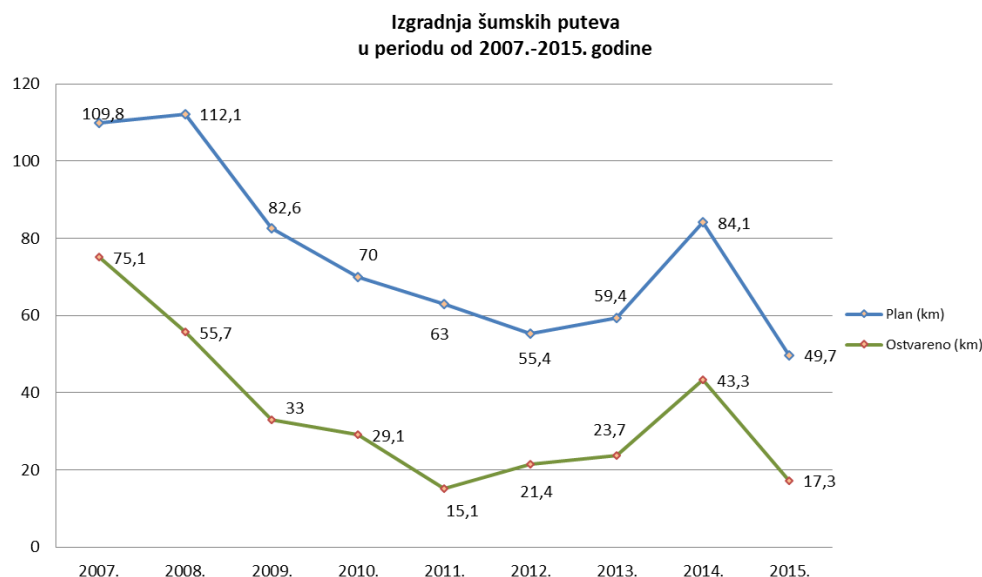
Planirani obim rekonstrukcije šumskih puteva u 2015. godini iznosio je 349,1 km u vrijednosti od 2.411.700 KM, pri čemu je rekonstruirano 446,1km, odnosno plan je premašen za 27,8%, a ukupno je utrošeno 1.510.400 KM ili 62,6% od iznosa planiranih sredstava.

Prikaz planova i realizacije izgradnje i rekonstrukcije šumskih puteva u FBiH u periodu od 2007.-2015. godine

Godina	Izgradnja šumskih puteva			Rekonstrukcija šumskih puteva		
	Plan (km)	Ostvareno (km)	% ostvarenja	Plan (km)	Ostvareno (km)	% ostvarenja
2007.	109,8	75,1	68,4	425,2	367,5	86,4
2008.	112,1	55,7	49,7	397,2	338,8	85,3
2009.	82,6	33	40,0	333,7	132,4	39,7
2010.	70	29,1	41,6	148,6	109,4	73,6
2011.	63	15,1	24,0	208,1	94,9	45,6
2012.	55,4	21,4	38,6	204,5	417,8	204,3
2013.	59,4	23,7	39,9	399,7	337,9	84,5
2014.	84,1	43,3	51,5	446,6	378,3	84,7
2015.	49,7	17,3	34,8	349,1	446,1	127,8
Ukupno	686,1	313,7	45,7	2.912,70	2.623,10	90,1

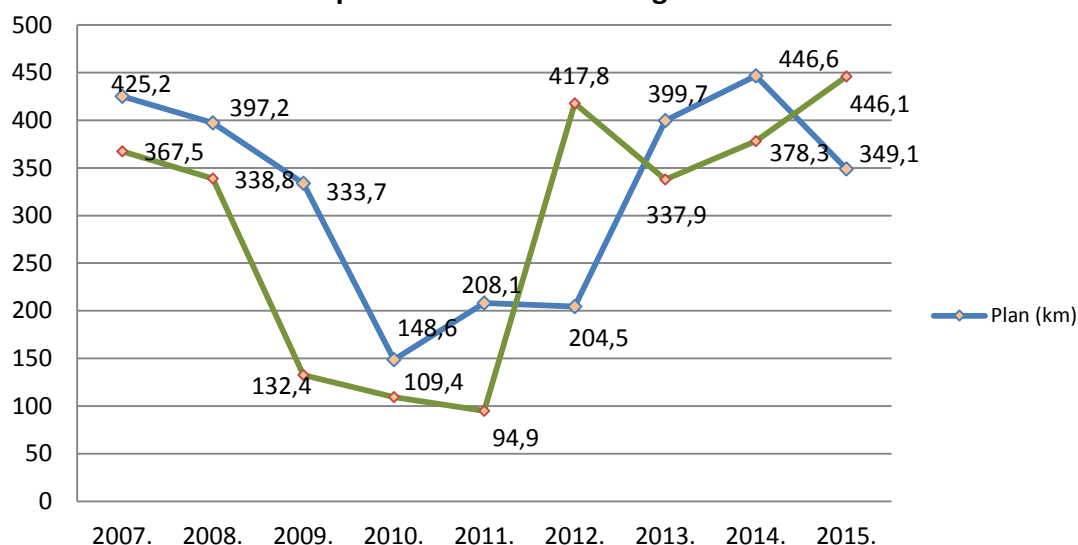
Za promatrani period od 2007.-2015. godine planirano je izgraditi ukupno 686 km puteva, dok je realizirano tek 313,7 km ili oko 46%.

U istom periodu je planirano rekonstruirati ukupno 2.912,7 km šumskih kamionskih puteva, a od toga je realizirana rekonstrukcija od 2.623,1 km puteva ili oko 90%.

U 2015. godini je prekinut pozitivni trend povećanja izgradnje šumskih puteva u godišnjim planovima, koji se bilježi od 2011. godine. U 2015. godini je planirano izgraditi oko 50% manje šumskih puteva u odnosu na 2014. godinu, a od tog plana je realizirano tek 17%.

Rekonstrukcija šumskih puteva u periodu od 2007.-2015. godine

Podaci o rekonstrukciji šumskih puteva za period od 2007.-2015. godine također pokazuju pozitivni trend povećanja rekonstrukcije nakon 2011. godine, pri čemu je razlika između plana i realizacije primjetno manja nego kod izgradnje puteva. U 2015. godini je plan za rekonstrukciju šumskih puteva premašen za oko 27%

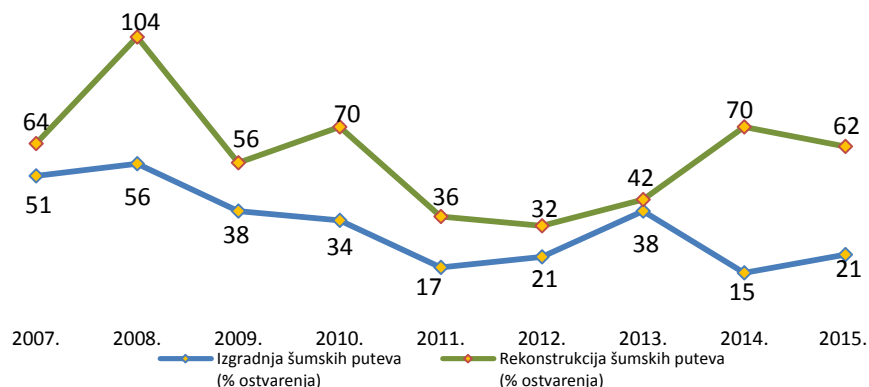
Prikaz troškova izgradnje i rekonstrukcije šumskih puteva u FBiH za period od 2007.-2015. godine

Godina	Izgradnja šumskih puteva KM			Rekonstrukcija šumskih puteva KM		
	Plan	Ostvareno	% ostvarenja	Plan	Ostvareno	% ostvarenja
2007.	6.630.500	3.400.320	51	2.939.500	1.869.350	64
2008.	6.867.500	3.837.300	56	2.924.900	3.041.900	104
2009.	7.191.100	2.733.200	38	3.335.700	1.878.100	56
2010.	5.198.400	1.786.800	34	1.620.800	1.133.100	70
2011.	5.509.000	910.400	17	2.269.400	815.400	36
2012.	4.290.300	882.300	21	3.721.000	1.204.300	32
2013.	4.298.900	1.632.500	38	2.494.600	1.057.200	42
2014.	4.680.000	681.000	15	2.335.200	1.632.900	70
2015.	3.960.100	849.300	21	2.411.700	1.505.800	62
Ukupno	48.625.800	16.713.120	34	24.052.800	14.138.050	59

U periodu od 2007.-2015. godine za izgradnju šumskih kamionskih puteva u FBiH planirano je investirati cca. 48,6 milijuna KM, dok je realizirano oko 16,7 milijuna ili 34% od planiranih sredstava. U isto vrijeme, za rekonstrukciju šumskih kamionskih puteva planirano je investirati 24,1 milijuna KM, a realizirano je oko 14,1 milijuna KM ili oko 59% sredstava.

Analizom podataka o izgradnji i rekonstrukciji šumskih kamionskih puteva po ŠGP za uređajne periode, također se konstatira veći procent realizacije planova rekonstrukcije puteva u odnosu na izgradnju. Planovi za rekonstrukciju šumskih puteva se mjestimično nerijetko premašuju, dok se planovi izgradnje novih puteva ispunjavaju u prosjeku sa oko 40%.

**Prikaz ostvarenja financijskog plana
izgradnje i rekonstrukcije šumskih puteva**
u periodu od 2007. do 2015. godine

Da bi se šumama uopće moglo održivo gospodariti, putevi su jedan od prvih uvjeta koji mora biti riješen, odnosno mora se omogućiti pristup šumama i šumskom zemljištu. Optimalna otvorenost je konačni cilj kojem se teži u otvaranju šuma za koji je neophodno osigurati kontinuiran adekvatan priliv financijskih sredstava.

Za dobijanje uvida u stvarno stanje ŠKP, potrebno je provesti inventarizaciju i kategorizaciju ŠKP, tehničkih elemenata i objekata na putevima, što bi predstavljalo dobar osnov za pravovremeno i transparentno tekuće i investicijsko održavanje i planiranje u oblasti šumske transportne infrastrukture.

S ciljem poboljšanja sveobuhvatnog praćenja stanja i promjena šumske infrastrukture neophodno je izvršiti pregled postojeće infrastrukture koristeći moderne tehnologije, usuglasiti i ažurirati sistem klasifikacije i prakse planiranja. Nakon pregleda stanja, potrebno je izraditi plan za izgradnju, održavanje i rekonstrukciju šumske infrastrukture, koji će sadržavati strukturu osnovnih troškova, metodologiju i kriterije za definiranje prioriteta za izgradnju i rekonstrukciju, kao i plan troškova za period od 10 godina. Master plan šumske infrastrukture će osigurati kvalitetne informacije o trenutnom stanju i budućim potrebama za izgradnjom, na temelju čega će biti moguće izraditi detaljni plan investicija.

VIII. ŠUMSKO-UZGOJNI RADOVI

Pod šumsko-uzgojnim radovima ili biološkom obnovom šuma se podrazumijeva: priprema zemljišta za prirodno pomlađivanje, pošumljavanje neobraslog šumskog zemljišta sadnjom sadnica, pošumljavanje neobraslog šumskog zemljišta sjetvom sjemena, popunjavanje, njega i čišćenje šumskih kultura, prorjeđivanje sastojina, sanacija požarišta, prevođenje degradiranih sastojina u viši uzgojni oblik (melioracije degradiranih šuma), rekonstrukcija i konverzija izdanačkih šuma (melioracije izdanačkih šuma) i ostali radovi na podizanju, njezi i unapređenju stanja šuma.

Biološka obnova državnih šuma (šumsko-uzgojni radovi), čiji je obim i vrsta definiran važećom šumskogospodarskom osnovom, financira se iz prihoda koji korisnici državnih šuma ostvare prodajom šumskih drvnih proizvoda, prodajom ostalih proizvoda šume kao i iz drugih izvora. Biološka obnova državnih šuma (šumsko-uzgojni radovi) financirala se i iz sredstava koja su se do 06.12.2011. godine izdvajala u skladu sa članom 46. Uredbe o šumama („Službene novine federacije BiH“ broj 83/09, 26/10 i 38/10) i koja su se uplaćivala na poseban račun Proračuna Federacije BiH i proračune kantona.

Važno je napomenuti da su u periodu do 2009. godine šumsko-uzgojni radovi financirani iz sredstava jednostavne reprodukcije šuma koja su korisnici državnih šuma po tada važećem Zakonu o šumama izdvajali u iznosu od 15% od prihoda ostvarenog od prodaje šumskih drvnih proizvoda i ostalih proizvoda šume. Pored toga, šumskouzgojni radovi su u tom periodu financirani i sredstvima koja su prema tada važećem Zakonu o šumama izdvajana po osnovu proširene reprodukcije šuma, gdje su korisnici državnih šuma izdvajali iznos od 3% od prihoda ostvarenog od prodaje šumskih drvnih proizvoda i ostalih proizvoda šume a svi gospodarski subjekti na teritoriji Federacije BiH iznos od 0,01 % od ukupno ostvarenog prihoda. Prethodno navedena sredstva koja su izdvajana po osnovu proširene reprodukcije šuma su uplaćivana u Proračun Federacije BiH i proračune kantona u omjeru 20:80. Dio ovih sredstava je u periodu do 2009. godine trošen nenamjenski, a u 2009. godini ta sredstva su u potpunosti utrošena nenamjenski. Dio ovih sredstava se iz proračuna kantona uplaćivao za razvoj nerazvijenih dijelova općina.

Plan i ostvarenje šumsko-uzgojnih radova u 2015. godini i plan za 2016. godinu

Vrsta šumsko-uzgojnih radova	2015.			2016.	
	Plan	Izvršenje	Sredstva	Plan	Sredstva
	ha	ha	KM	ha	KM
Pošumljavanje	1.163,3	929,2	2.027.994,3	2.149,6	3.604.325,4
Priprema zemljišta za prirodno pomlađivanje	478,5	625,4	244.177,5	535,8	380.350,7
Popunjavanje prirodnog pomlatka	278,4	178,5	21.991,0	274,7	194.477,0
Popunjavanje zasada (kultura)	367,7	225,6	583.955,6	2.812,2	835.618,3
Njega zasada (kultura)	2.714,1	2.286,0	1.864.745,1	3.795,1	2.496.468,3
Njega prirodnog pomlatka	608,2	626,3	689.499,9	754,0	388.124,5
Melioracije degradiranih šuma	0,0	218,2	0,0	1.263,6	850.441,7
Melioracije izdanačkih šuma	3.800,5	1.991,3	1.088.710,1	2.808,7	745.585,8
UKUPNO	9.410,7	7.080,5	6.521.073,4	14.392,7	9.495.391,6

Sadni materijal (komada)	Utrošeno u 2015.			Plan za 2016.		
	Četinari	Lišćari	Ukupno	Četinari	Lišćari	Ukupno
	3.883.278	271.092	4.154.370	3.944.212	403.850	4.348.062

Realizacija plana šumsko-uzgojnih radova za 2015. godinu kreće u rasponu od 50%-80% (zavisno od vrste šumsko-uzgojnih radova) što je znatno manje u odnosu na 2014.godinu (90 % kod većine šumsko-uzgojnih radova). Šumskouzgojni radovi u obje godine kao i ranijih godina ponovo najviše izraženi u tri pravca, i to: pošumljavanje, njega zasada (kultura) i melioracije izdanačkih šuma. Također, veoma je mali značaj se dalo melioracijama degradiranih šuma (visokih i izdanačkih). Planiranje njega prirodnog pomlatka je u nešto većem obimu nego u ranijim godinama kao i nastavak trenda povećanja obima njega kultura. Planiranje znatno većeg obima radova na njezi zasada (kultura) u 2016. godini predstavlja pozitivan pomak ako se uzme u obzir činjenica da se u prethodnom periodu izvodilo pošumljavanje bez adekvatne njega podignutih nasada zbog čega je došlo do njihovog propadanja. Plan za 2016. godinu u odnosu na ranije godine pokazuje značajno povećanje obima većine šumsko-uzgojnih radova. Kada su u pitanju ukupno uložena financijska sredstva u oblasti šumskouzgojnih radova treba naglasiti da kantonalna šumskogospodarska društava nisu ispoštovala zahtjev Federalne uprave za šumarstvo za dostavom informacije o visini uloženi sredstava prema njihovom izvoru, te stoga i ove godine javnost ostaje uskraćena za taj podatak.

Za pošumljavanje i popunjavanje u 2015. godini je potrošeno 4.154.370 komada sadnica od čega oko 93 % četinarskih vrsta drveća i grmlja, tako da je planirani omjer četinjača i listača (90:10) još više pogoršan na štetu listača. Za 2016. godinu je planiran utrošak 4.348.062 komada sadnica od čega je preko 90% četinjača što je u suprotnosti sa kontinuiranom preporukom ministarstva da se poveća učešće listača (bukva, hrast, plemeniti lišćari i voćkarice) u omjeru smjese u skladu sa omjerima smjese gazdinskih klasa iz šumskogospodarskih osnova poštujući i distribuciju pojedinih vrsta drveća.

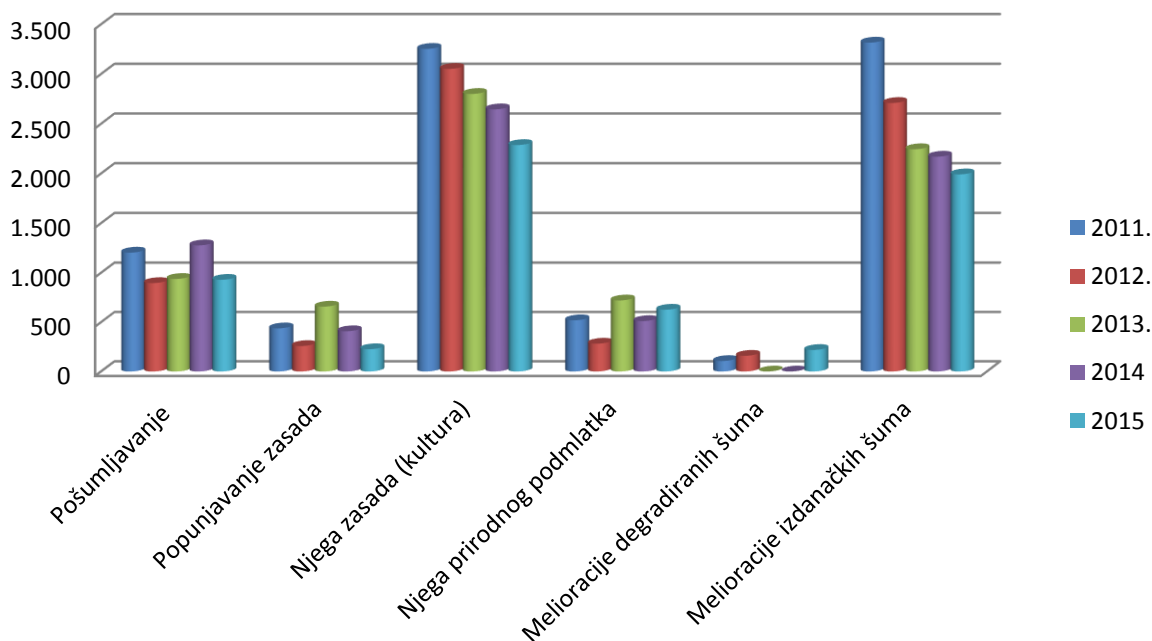
Dinamika određenih vrsta šumskouzgojnih radova za period od 2011. do 2015. godine.

Vrsta šumsko – uzgojnih radova	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
	ha	ha	ha	ha	ha
Pošumljavanje	1.204	896	938	1.277	929
Popunjavanje zasada	437	258	657	408	226
Njega zasada (kultura)	3.253	3.052	2.800	2.645	2.286
Njega prirodnog pomlatka	519	282	720	511	626
Melioracije degradiranih šuma	106	159	0	0	218
Melioracije izdanačkih šuma	3.316	2.709	2.244	2.169	1.991
UKUPNO	8.835	8.039	7.893	7010	6.277

Utrošena sredstva (KM)	6.028.910	4.054.394	4.868.717	7.109.704	6.521.073
---------------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------

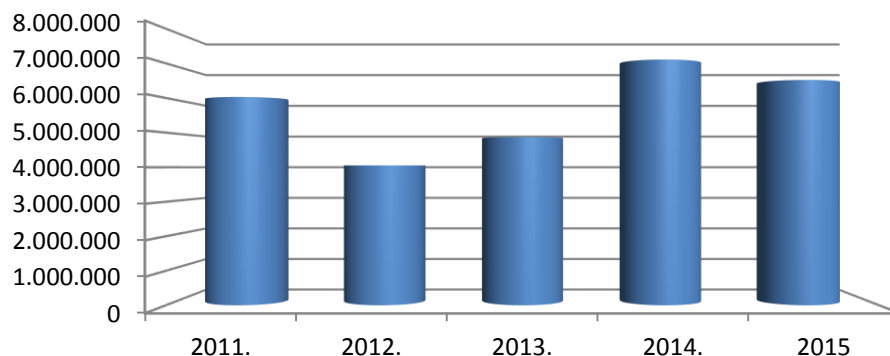
Utrošeni sadni materijal (komada)	Vrsta drveća	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
	Četinjače	3.086.069	1.773.957	2.938.781	3.341.587	3.883.278
	Listače	488.214	616.170	507.649	390.036	271.092
Ukupno		3.574.283	2.390.127	3.446.430	3.731.623	4.154.370

Dinamika šumsko-uzgojnih radova (ha) za period od 2011.-2015. god.

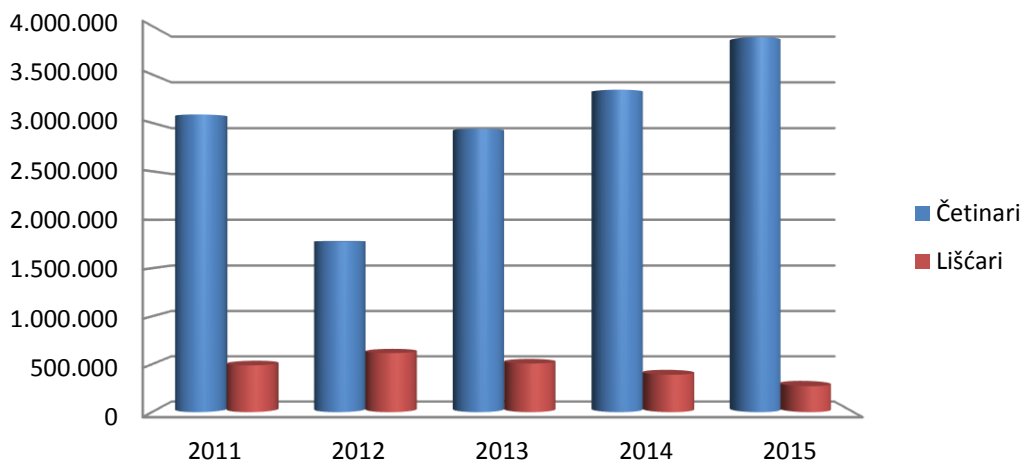
U 2015. godini nastavilo se sa trendom smanjenja obima njege zasada i obima melioracija izdanačkih šuma, kao i obima popunjavanja zasada. U 2015. godini je u odnosu na 2014. godinu došlo i do znatnog smanjenja obima pošumljavanja čime je prekinut trend povećanja iz ranijih godina. Generalno gledajući ponovo se nameće zaključak da je smanjenje obima pojedinih šumskouzgojnih radova u prošloj u odnosu na prethodnu godinu također jedan od pokazatelja veoma lošeg stanja u oblasti šumarstva koje je prvenstveno uzrokovano nepostojanjem zakonske regulative u ovoj oblasti na nivou FBiH. Dio smanjenja obima šumskouzgojnih radova je kao i niz drugih problema u šumarstvu najvjerovatnije uzrokovano općom ekonomskom krizom i slabijim ukupnim rezultatima poslovanja.

**Dinamika utroška finansijskih sredstva (KM) za
šumskouzgojne radove
u periodu od 2011. - 2015. godine**

Imajući u vidu činjenicu da je ukupan obim šumskouzgojnih radova u periodu 2002.–2015. uglavnom imao opadajući karakter, kao i činjenicu nenamjenskog trošenja većeg dijela finansijskih sredstava prikupljenih u ovu svrhu u Proračun Federacije BiH i proračune pojedinih kantona u periodu od 2002. do 2009. godine, može se konstatirati da je i dalje nužno inzistirati da kantonalna šumskogospodarska društva uvećavaju iznose sredstava za biološku obnovu šuma kao i da se sredstva namjenski prikupljena u Proračunu Federacije BiH i kantona konačno počnu trošiti u ovu svrhu u punom iznosu.

**Dinamika potrošnje sadnog materijala (komada)
za period 2011. do 2015. godine.**

Realizacija šumskogospodarskih osnova (posebno onih čija je važnost pred samim istekom ili je već istekla sa 2015. godinom) kod pojedinih šumskouzgojnih radova se može konstatirati veoma slaba realizacija plana od strane kantonalnih šumskogospodarskih društava.

Na području Unsko–sanskog kantona veoma slaba realizacija plana pojedinih šumskouzgojnih radova je izražena za šumskogospodarsko područje „Ključko“ gdje je za proteklih 5 godina šumskogospodarske osnove pošumljavanje realizirano oko 30%, a njega zasada samo oko 5% od planiranog, dok je od planiranog obima popunjavanja prirodnog podmlatka i planiranog obima melioracija izdanačkih šuma realizirano samo oko 15 %.

Na području Tuzlanskog kantona veoma slaba realizacija plana pojedinih šumskouzgojnih radova je izražena za šumskogospodarsko područje „Majevičko“ gdje je za proteklih 10 godina šumskogospodarske osnove pošumljavanje realizirano samo sa oko 40%, a priprema zemljišta za prirodno podmlađivanje sa oko 60% od planiranog, dok je od planiranog obima melioracija izdanačkih šuma realizirano negdje oko 75 %.

Na području Zeničko–dobojskog kantona veoma slaba realizacija plana pojedinih šumskouzgojnih radova je izražena za šumskogospodarsko područje „Krivajsko“ (za proteklih 9 godina važenja šumskogospodarske osnove, pošumljavanje je realizirano sa oko 30% od planiranog, popunjavanje zasada realizirano oko 40% od planiranog, dok po pitanju popunjavanja prirodnog pomlatka nije ništa realizirano od planiranog) i za šumskogospodarsko područje „Natron-Usorsko-Ukrinjsko“ (za proteklih 8 godina šumskogospodarske osnove pošumljavanje realizirano oko 55% od planiranog a njega prirodnog pomlatka samo sa oko 7% od planiranog).

Na području Srednjobosanskog kantona veoma slaba realizacija plana pojedinih šumskouzgojnih radova je izražena za šumskogospodarsko područje „Lašvansko“ gdje je za proteklih 10 godina šumskogospodarske osnove priprema zemljišta za prirodno podmlađivanje realizovana oko 70 %, dok su popunjavanje i njega prirodnog pomlatka realizirani sa oko 40% od planiranog.

Na području Kantona 10 veoma slaba realizacija plana pojedinih šumskouzgojnih radova je izražena za šumskogospodarsko područje „Tomislavgrad“ gdje je za proteklih 5 godina šumskogospodarske osnove pošumljavanje realizirano samo sa oko 10%, dok po pitanju njega prirodnog podmlatka nije ništa realizirano od planiranog.

Zaključujemo da se i ove godine nastavilo sa nepoštivanjem planova prilikom realizacije određenog broja šumskogospodarskih osnova u dijelu pojedinih šumskouzgojnih radova na osnovu čega se nameće zaključak da se veliki dio onoga što se prilikom gospodarenja treba vratiti šumi, nažalost, ne vraća istoj, a što je u direktnoj suprotnosti sa principima održivog gospodarenja šumom i šumskim zemljištem.

IX. SJEMENARSTVO I RASADNIČARSTVO

1. Sjemenarstvo

Oblast sjemenarstva u Federaciji BiH je regulirana Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja („Službene novine Federacije BiH“ broj 71/05 i 08/10). Proizvodnjom sjemena, odnosno sakupljanjem sjemena se može baviti pravno lice koje je u skladu sa Zakonom upisano u Registar proizvođača sjemena, Ovaj registar se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo i u koji su trenutačno upisana četiri proizvođača šumskog i hortikulturnog sjemena.

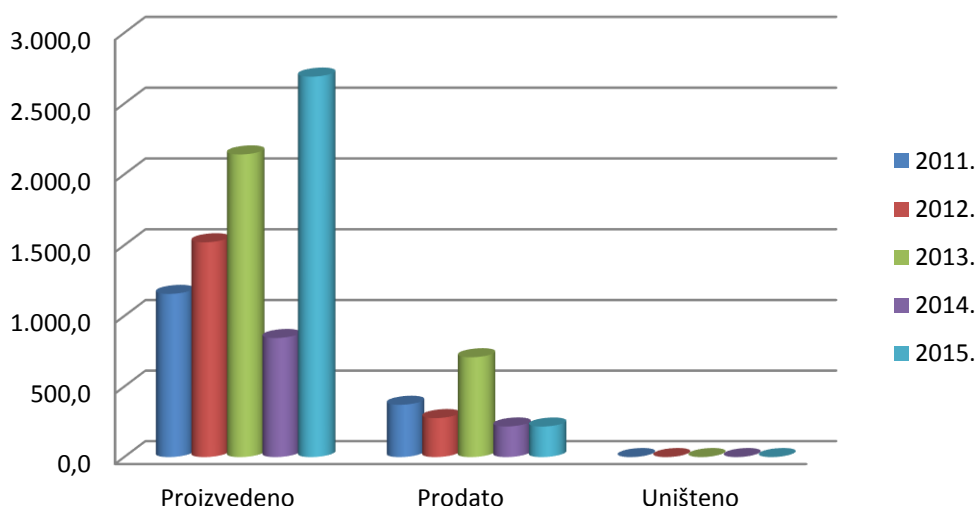
U skladu sa Zakonom registrirani proizvođači, odnosno sakupljači šumskog i hortikulturnog sjemena su dužni do 31. marta naredne godine obavjestiti Ministarstvo i Federalnu upravu za šumarstvo o količini proizvedenog, prodanog i uništenog sjemena u prethodnoj godini po vrsti i vremenu proizvodnje sjemena. Na osnovu dobijenih izvještaja u prošloj godini je proizvedeno, prodato i uništeno šumskog i hortikulturnog sjemena u sljedećoj količini:

Red. br.	Vrsta		Proizvedeno sjemena	Prodano sjemena	Uništeno sjemena
	Latinski naziv	Narodni naziv	(kg)	(kg)	(kg)
1.	Abies alba	Obična jela	1.751	28	0
2.	Pice abies	Smrča	7	24	0
3.	Picea omorica	Pančićeva omorika	0,2	0	0
4.	Pinus sylvestris	Bijeli bor	31,2	9,5	0
5.	Pinus nigra	Crni bor	51,8	105	0
6.	Pinus heldreichii	Munika	11	0	0
7.	Quercus sp.	Hrast	554	0	0
8.	Acer pseudoplatanus	Gorski javor	209	50	0
9.	Acer platanoides	Javor mlječ	7,5	0	0
10.	Ulmus montana	Brijest	10	0	0
11.	Tilia sp.	Lipa	2,4	0	0
12.	Robinia pseudoacacia	Bagrem	9,1	0	0
13.	Prunus avium	Divlja trešnja	23	0	0
14.	Pyrus piraster	Divlja kruška	1	0	0
15.	Malus sylvestris	Divlja jabuka	1	0	0
16.	Hortikulturne vrste drveća i grmlja		21,8	0	0
UKUPNO			2.691	216,5	0

Prije stavljanja u promet sjeme mora biti dorađeno, što podrazumijeva: njegovo sušenje, trušenje, čišćenje, umjeravanje (kalibriranje), određivanje kvalitete, prema potrebi zaštita zaštitnim sredstvima, pakiranje, plombiranje, te deklarisanje. Dorađivanje

sjemena vrši pravno lice koje je registrovano i upisano u Registar dorađivača sjemena, koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo i u koji je trenutačno upisan samo jedan dorađivač. Kontrolu kvalitete šumskog i hortikulturnog sjemena na području Federacije BiH vrši Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu koji je jedini registrovan i upisan u Registar laboratorija za kontrolu kvalitete sjemena šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo. Za uvoz sjemena na području Federacije BiH su registrovana samo dva pravna lica, i to KŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o. Kupres i KJKP „Park“ d.o.o. Sarajevo.

**Dinamika proizvodnje, prodaje i uništenja sjemena (kg)
šumskih vrsta drveća i grmlja za period od 2011.-2015.**

Prethodni dijagram pokazuje da je proizvodnja sjemena u periodu 2011. – 2013. godini postepeno rasla da bi se u 2014. godini desio iznenađujući nagli pad tako da je ona čak za oko 50 % bila manja u odnosu na 2013. godinu. Međutim, u 2015. godini je došlo do znatnog povećanja proizvodnje sjemena u odnosu na 2014. godinu čime je nastavljen trend rasta proizvodnje iz ranijeg perioda. Kada je u pitanju prodaja sjemena vidimo da je ona u istom vremenskom periodu (izuzimajući 2013. godinu) uglavnom imala opadajući karakter, dok uništavanja sjemena u navedenom periodu nije nikako bilo.

2. Rasadničarstvo

Oblast rasadničarstva u Federaciji BiH je također regulirana Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja („Službene novine Federacije BiH“ broj 71/05 i 08/10). Proizvodnjom sadnog materijala se može baviti pravno lice koje je u skladu sa Zakonom upisano u Registar proizvođača sadnog materijala koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo i u koji je trenutačno upisano devet proizvođača sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja. Proizvodnja sadnog materijala u toku vegetacije podliježe dva puta obaveznom stručnom pregledu koji vrši Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu kao jedina ovlaštena ustanova za područje Federacije BiH.

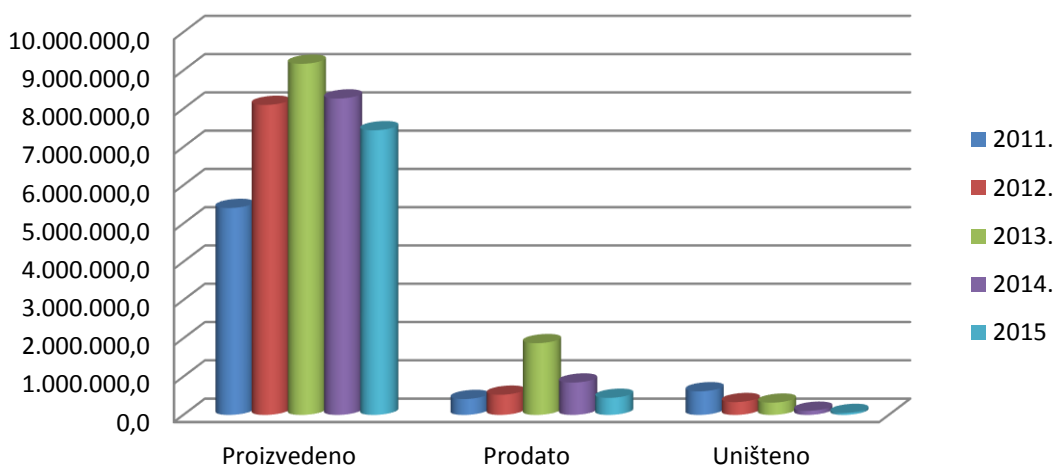
U skladu sa Zakonom registrirani proizvođači sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja su dužni najmanje jednom godišnje obavijestiti Ministarstvo i Federalnu upravu za šumarstvo o količini proizvedenog, prodatog i uništenog sadnog materijala. Na temelju dobijenih izvještaja u prošloj godini je proizvedena, prodana i uništena sljedeća količina sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja:

Br.	Vrsta		Proizvedeno sadnica	Prodano sadnica	Uništeno sadnica
	Latinski naziv	Narodni naziv	Kom.	Kom.	Kom.
1.	Abies alba	Obična jela	405.950	0	0
2.	Picea abies	Smrča	1.954.235	17.837	1.500
3.	Picea omorica	Pančićeva omorika	12.725	11	0
4.	Picea pungens	Srebrenasta smrča	4.775	83	0
5.	Pinus sylvestris	Bijelibor	2.109.625	183.240	3.000
6.	Pinus nigra	Crnibor	2.189.409	71.850	3.000
7.	Pinus heldreichii	Munika	3.800	0	0
8.	Pseudotsuga menziessi	Duglazija	13.400	0	0
9.	Fagus sylvatica	Bukva	19.000	200	33
10.	Quercus petraea	Hrast kitnjak	50.025	28.016	1.000
11.	Quercus robur	Hrast lužnjak	6	9	2.078
12.	Quercus rubra	Crveni hrast	3.200	0	0
13.	Acer pseudoplatanus	Gorski javor	219.270	8.356	3.504
14.	Acer platanoides	Mlječ	68	37	33
15.	Fraxinus excelsior	Bijeli jasen	151.204	2.225	727
16.	Fraxinus angustifolia	Poljski jasen	15.000	810	600
17.	Carpinus betulus	Obični grab	231	0	56
18.	Ulmus carpinifolia	Poljski brijest	2.600	0	0
19.	Tilia sp.	Lipa	86	22	45
20.	Castanea sativa	Pitomi kesten	844	812	0
21.	Aesculus hippocastanum	Divlji kesten	4.364	41	725
22.	Malus sp.	Divlja jabuka	3.162	10	5
23.	Prunus avium	Divlja trešnja	9.333	1.162	3.461

24.	Junglans regia	Obični orah	8.226	1.834	1.500
25.	Robinia pseudoacacia	Bagrem	31.077	17.743	2.027
26.	Hortikulture vrste drveća i grmlja		224.205	111.242	26.305
UKUPNO			7.435.820	445.540	49.599

Iz prethodne tabele se vidi da oko 97% proizvedenog sadnog materijala u prošloj godini otpada na sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja, dok je kod prodaje taj procenat oko 75%. Kada je u pitanju količina uništenog sadnog materijala situacija je znatno drugačija tako da na sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja otpada oko 47%.

Dinamika proizvodnje, prodaje i uništenja sadnog materijala (komada) šumskih vrsta drveća i grmlja za period od 2011.-2015.

Iz prethodnog dijagrama se može vidjeti da je u periodu 2011. – 2013. godina postojao trend rasta proizvodnje i prodaje sadnog materijala šumskih vrsta drveća i grmlja koji je prekinut u 2014. godini kada je došlo do određenog pada i proizvodnje i prodaje sadnog materijala. U 2015. godini nastavilo se sa trendom smanjenja i proizvodnje i prodaje sadnog materijala. Trend smanjenja količine uništenog sadnog materijala tokom cijelog posmatranog perioda može biti pokazatelj poboljšanja kvalitete uslova proizvodnje.

X. INTEGRALNA ZAŠTITA ŠUMA

Integralna zaštita šumskih ekosistema podrazumijeva primjenu svih raspoloživih metoda i sredstava koji mogu pružiti odgovarajuću zaštitu u određenim objektima od štetnog utjecaja svih abiotičkih i biotičkih faktora a koji se primjenjuju istovremeno ili sukcesivno. Integralna zaštita šuma ujedno predstavlja i shvatanje odnosa čovjeka prema šumi, razumijevanje složenosti šumskih ekosistema i interakcijskog djelovanja njegovih gradivnih elemenata, pri čemu uklanjanje jednog štetnog agensa može da uzrokuje druge negativne pojave. Ugroženost šuma i šumskog zemljišta na području Federacije BiH je rezultat različitih aktivnosti kao što su: šumski požari, biljne bolesti i štetočine, neplanska i nezakonita sječa šuma, eksploatacija mineralnih resursa, hidro-akumulacije, klizišta kao i kontaminacija minama. Šumarski stručnjaci – zaštitari, uposleni u Kantonalnim šumsko-gospodarskim društvima, odnosno šumarijama, koji gospodare državnim šumama kontinuirano se bore sa potkornjacima, imelom, šumskim požarima, klizištima, ledolomima, snjegolomima, vjetroizvalama a povremeno i sa gubarom, borovovim četinjakom, žutotrbom (zlatokraj), smeđom borovom osom i zabilježena je pojava i značajno prisustvo opasnog štetnika kestenove ose šiškarice na području Unsko –sanskog kantona.

1. Zaštita od štetočina

U zadnje tri-četiri godine na području Hercegovačko-neretvanskog kantona velike štete je pričinio štetnik *Euproctis chrysorrhoea* – žutotrba ili zlatokraj, koji je stalno prisutan u području hrastovih šuma. S obzirom da je štetnik napao veliko područje cca 7.382 ha, i da je intezitet napada izrazito jak, procjenjuje se da će gradacija ovog štetnika potrajati i u narednim godinama, da će se napadnuta površina znatno proširiti, neophodno je hitno provođenje predloženih mjera - mehaničke, kemijske i biološke. Koordinacijski tim je napravio procjenu troškova aviotretiranja za napadnuto područje na općinama Prozor–Rama i Jablanica i oni iznose 722.276 KM.

Opasan štetnik-kestenova osa šiškarica (*Dryocosmus kuriphilus*) pojavila se kod nas 2014. godine dok je napad širih razmjera zabilježen je u proljeće 2015. godine na prostoru šuma pitomog kestena „Unsko–sanskog kantona“.

U pogledu zaštite šuma od biljnih bolesti i drugih patogenih organizama koji ugrožavaju šumu i šumske komplekse vršeno je kontinuirano praćenje stanja iz domena blagovremenog uočavanja i identifikacije pojave biljnih bolesti i izvještavanje nadležnih šumarija o pojavi biljnih bolesti i lokalitetima na kojima se pojavljuju.

Uglavnom se provode aktivnosti na zaštiti četinarskih sastojina od napada potkornjaka, a mjere po navedenom osnovu provode kantonalna šumskogospodarska društva

Štete od nepogoda u 2014. godini evidentirane su u šumama na području SBK-a gdje su pored šteta od poplava, klizišta i dr. evidentirane i štete nastale negativnim djelovanjem insekata (potkornjaka i žutotrbe), tako da je samo po osnovu štetnog djelovanja žutotrbe (*Euproctis chrysorrhoea*) evidentirana značajna šteta na šumi koju su nadležne šumarske službe KŠPD-a procijenile u iznosu cca **1,36 milijuna KM**, a koja je nastala kao posljedica defolijacije – golobrista hrastovih šuma gdje su u zavisnosti od područja, inteziteta napada, vrste i tipa šumskih sastojina uočene i masovne pojave

navedenog insekta. Na osnovu svih saznanja, ranijih informacija i na osnovu vlastite procjene zdravstvenog stanja šuma, te procjene brojnosti i kretanja štetnih insekata kao i mogućih negativnih posljedica njihovog djelovanja, Stručno tijelo – krizni štab će predložiti i stručno verifikovati mjere na zaštiti šuma od žutotrbe sa dinamikom realizacije koju je moguće i prioritarno potrebno provoditi na zaštiti šuma.

Nastavljen je intenzivan rad ministarstava, kantonalnih uprava za šumarstvo i šumsko gospodarskih društava na suzbijanju i kontroli štetnika i u 2015. godini, te je u potrebnom obimu planiran i za 2016. godinu.

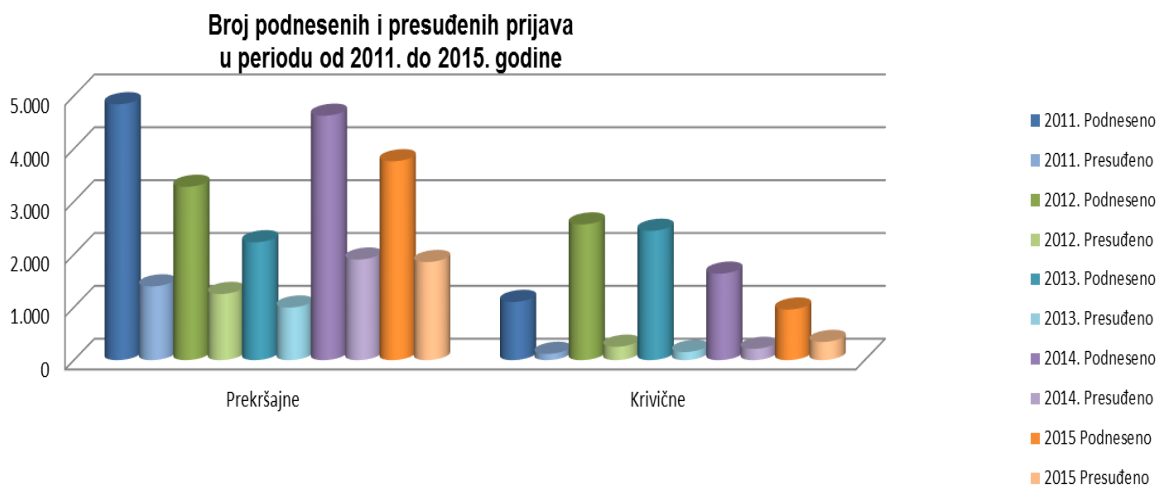
2. Čuvanje šuma

Poslove čuvanja šuma vrše kantonalne uprave za šumarstvo putem čuvarske službe. U skladu sa Zakonom o šumama iz 2002. godine u potpunosti je formirano osam kantonalnih uprava za šumarstvo i to u: Unsko–Sanskom, Posavskom, Zeničko–Dobojskom, Bosansko–Podrinjskom, Srednjobosanskom/Središnja Bosna, Hercegovačko–Neretvanskom, Kantonu Sarajevo i Kantonu 10.

U Zapadnohercegovačkom kantonu u kantonalnoj upravi za šumarstvo uposleni su čuvari šuma, a nedavno je imenovan vršilac dužnosti direktora šumarske struke. U Tuzlanskom kantonu formirana je direkcija, ali još nije preuzela poslove čuvanja šuma odnosno nema direktnog terenskog nadzora nad gospodarenjem šumama. Do konačnog formiranja kantonalne uprave za šumarstvo, poslove na čuvanju šuma obavljaju lugari po lugarskim rejonima uposleni u JP „Šume Tuzlanskog kantona“ d.d. Kladanj.

Broj podnesenih i presuđenih prekršajnih i krivičnih prijava u Federaciji BiH (kom)

	2011.		2012.		2013.		2014.		2015.	
Godina	Podneseno	Presuđeno	Podneseno	Presuđeno	Podneseno	Presuđeno	Podneseno	Presuđeno	Podneseno	Presuđeno
Prekršajne	4.841	1.395	3.279	1.252	2.230	995	4.624	1.903	3.762	1.856
Krivične	1.101	118	2567	253	2.446	154	1.636	214	956	344
Ukupno	5.942	1.513	5.846	1.505	4.676	1.149	6.260	2.117	4.718	2.200

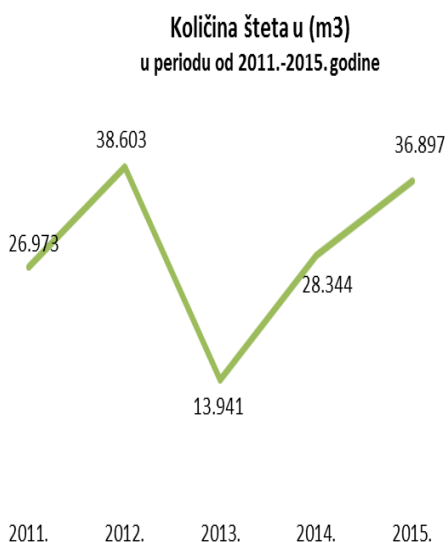

U 2015. godini broj podnesenih prekršajnih i krivičnih prijava iznosio je 4.718, a presuđeno je 2.200 ili 46,63 %.

Podaci o prijavama, količini i vrijednosti drva u period od 2011.-2015. godine

Godina	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Iznos štete po prijavama (KM)	1437408	2177469	1739603	1662918	1332674
Iznos kazni (KM)	360639	309542	105287	268933	343649
Naplaćen iznos (KM)	21065	10528	34097	14597	18514

Štete po osnovu drvne mase	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Količina (m3)	26973	38603	13941	28344	36897
Vrijednost (KM)	1751251	1902347	1190307	2134611	2560595

Od ukupne štete po prijavama u iznosu od 1.332.674 KM u 2015. godini naplaćen je iznos od 18.514 KM ili 1,39%, dok je iznos kazni po prijavama za Federaciju BiH zabilježen u visini od 343.649 KM.

Loša organizacija čuvarske službe u upravama koje su uspostavljene, neopremljenost ljudi i neažurnost pravosudnih organa dovodi u pitanje i realizaciju vladinog "Akcionog plana za suzbijanje nezakonitih aktivnosti u sektoru šumarstva i drvne industrije u Federaciji BiH".

3. Protupožarna zaštita

Požari u Federaciji BiH su česta pojava i sa sobom donose neprocjenjive štete uprkos činjenici da ovo područje u evropskim okvirima nije u kategoriji visoko rizičnih. Posebno česti i katastrofalni su bili šumski požari tokom 1999., 2000., 2003., 2007. i 2012. godine. Direktne štete obuhvataju gubitak drvne zalihe, prizemne vegetacije i ostalih proizvoda šume, te troškove gašenja i sanacije odnosno rekultivacije požarišta. Indirektne

štete predstavljaju štete svih vidova promjena staništa i gubitka svih polivalentnih funkcija šuma, one su mnogostruko veće od direktnih šteta, ali se kod nas još uvijek ne iskazuju. Veličina štete zavisi o starosti i površini šume, vrstama drveća, odnosno vegetacije te o vrsti požara i njegovoj jačini. Ugroženost pojedinih područja od šumskih požara je različita. Požar nanosi najveće štete u tek podignutim kulturama i mladim sastojinama, koje za kratko vrijeme potpuno uništi. Požari zahtijevaju zajedničko djelovanje svih institucija kao i čitave društvene zajednice. Treba naglasiti potrebu izdvajanja značajnih finansijskih sredstava za uspostavu kvalitetnog sistema protivpožarne zaštite koji objedinjuje prevenciju, kontrolu i sanaciju opožarenih površina. S aspekta ekonomske štetnosti požari nanose znatne gubitke poduzećima šumarstva uništavajući drvo i drvene sortimente te izlažući ih dodatnim troškovima sanacije požarišta i podizanja novih zasada. Organizovanje zaštite od požara u Federaciji BiH ostvaruje se putem Kantonalnih uprava za šumarstvo, šumskogospodarskih društava i Uprava civilnih zaštita na nivou kantona. Protivpožarna zaštita se sprovodi putem godišnjih Planova zaštite šuma od požara sa slijedećim sadržajem: osnovni podaci o šumskom kompleksu, procjena ugroženosti šuma od požara, preventivne mjere zaštite šuma od požara, organizacija zaštite šuma od požara i formiranje operativnog štaba za gašenje požara, osmatranja i obavještanja, način upotrebe ljudstva i vatrogasnih jedinica te njihovo sadejstvo, tehnička oprema i sredstva za gašenje požara, putevi, način i mjesto za snadbjevanje vodom i nadzor nad mjerama zaštite od požara.

S obzirom da trenutačno nema zakona o šumama, važeća zakonska legislativa u Federaciji BiH koja se odnosi pored ostalog i na protivpožarnu zaštitu je sljedeća: Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća ("Sl. Novine Federacije BiH", br.39/03 i 22/06), Procjena ugroženosti Federacije BiH od prirodnih ili drugih nesreća ("Sl. Novine federacije BiH", br.41/05), Plan zaštite i spašavanja Federacije BiH od prirodnih ili drugih nesreća ("Sl. Novine Federacije BiH", br.40/08), Zakon o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Sl. Novine Federacije BiH", br.64/09).

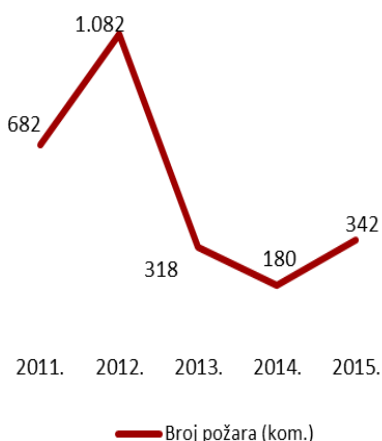
Odredbama Pravilnika o sadržaju planova za zaštitu šuma od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj: 21/04) koji propisuje tehničke, preventivno-uzgojne i druge mjere zaštite šuma od požara koje su dužni provoditi kantonalna šumsko-privredna društva za državne šume, kantonalne uprave za šumarstvo (osnovane u okviru kantonalnih ministarstava nadležnih za šumarstvo) za privatne šume i ostali nosioci prava gospodarenja šumama i šumskim zemljištem, u cilju smanjenja opasnosti od nastanka i širenja šumskih požara i ranog otkrivanja i dojave šumskog požara, te pravovremenog djelovanja na lokaliziranju i gašenju šumskih požara - regulirana su pitanja u pogledu zaštite šuma od požara. Ovim propisima utvrđene su obaveze šumsko-gospodarskih društava (ŠGD) / poduzeća šumarstva koja gospodare šumama u državnom vlasništvu i vlasnika šuma da poduzimaju i provode mjere zaštite šuma od požara. U pogledu zaštite šuma poseban značaj se daje provođenju preventivnih mjera zaštite.

Podaci o šumskim požarima za period od 2011. do 2015. godine

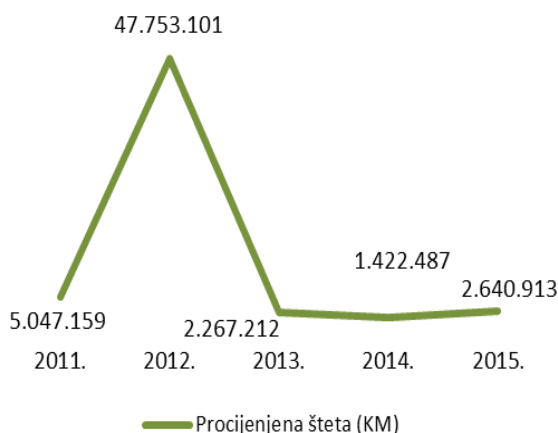
Godina	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Broj požara	682	1.082	318	180	342
Opožarena površina (ha)	830	43.317,20	2.424	377	7.227
Izgorjela drvna masa (m3)	6.894	831.488	7.145	1.158	7.735
Izgorjele sadnice (kom)	237.785	710.990	53.245	103.795	122.716
Procjenjena šteta (KM)	5.047.159	47.753.101	2.267.212	1.422.487	2.640.913

U 2015. godini registrirano je 342 šumskih požara, opožarena površina 7.226,79 ha, oštećena/izgorjela drvena masa 7.735,18 m³, izgorjelo sadnica 122.716 komada i ukupno procijenjene štete u Federaciji BiH iznose 2.640.913 KM.

**Fluktuacija šumskih požara
u periodu od 2011.-2015. godine**

**Pregled procijenjenih šteta od požara
u periodu od 2011.-2015. godine**

Indirektne štete po šumske ekosisteme izazvane požarima su znatno veće i po svjetskim parametrima dostižu od 10 do 17 puta veću vrijednost u odnosu na direktne štete. Formiranjem kantonalnih šumsko-gospodarskih društava i kantonalnih uprava za šumarstvo i njihova dobra saradnja i koordinacija, sa predhodno izrađenim kvalitetnim Godišnjim planom zaštite šuma od požara značajno mogu utjecati smanjenje broja i šteta od požara. Opremanje protupožarnom opremom, edukacijom kadrova, dobrom saradnjom sa vatrogasnim jedinicama, postavljanjem osmatrača požara i drugim aktivnostima mogu se kvalitetnije zaštititi šumski ekosistemi. Većina požara je izazvana od strane čovjeka, ali pravovremenim akcijama uposlenih u poduzećima šumarstva i u kantonalnim upravama za šumarstvo (interventne grupe) te pravovremenim djelovanjem profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih brigada mogu se spriječiti veće štete.

XI. POKAZATELJI POSLOVANJA

Pokazatelji poslovanja preduzeća šumarstva su prikazani za 9 kantona u kojima su Skupštine kantona formirale kantonalna šumskoprivredna društva. Za Hercegovačko – neretvanski kanton prikazano je poslovanje samo za J.P. ŠGD/ŠPD “ŠUME HERCEGOVAČKO-NERETVANSKE” d.o.o. Mostar, dok druga preduzeća koja gospodare na području ovog kantona nisu dostavila podatke o poslovanju.

U Posavskom kantonu nije bilo značajnih aktivnosti u državnim šumama, a poslove gospodarenja zbog male površine obavlja kantonalna uprava za šumarstvo.

Pokazatelji poslovanja za 2015. godinu

Pokazatelji poslovanja osam preduzeća šumarstva su prikazani kroz osnovne elemente poslovanja kako slijedi

Elementi poslovanja

Ukupni prihod	164.506.638,00 KM
Prihod od drveta	150.535.331,00 KM
Troškovi poslovanja	167.260.799,00 KM
Troškovi proizvodnje	147.446.378,00 KM
Dobit	5.070.842,00 KM
Gubitak	8.314.892,00 KM
Potraživanja na dan 31.12.2015. godine	14.070.454,00 KM
Dugovanja na dan 31.12.2015. godine	35.461.768,00 KM
Ukupni broj uposlenih radnika	4.120 osoba
Prosječna plaća	885,76 KM
Prosječna ostvarena cijena šumskih sortimenata	67,68 KM/m ³

Veliki udio troškova poslovanja u ukupnom prihodu prouzročen je nizom negativnih faktora od kojih su najznačajniji:

- loša kvalitetna struktura šuma zbog ranije devastacije, posebno šuma listača,
- mala i nepovoljna otvorenost šuma šumskim kamionskim putevima,
- nedostatak kvalitetnih firma za izvođenje radova u šumarstvu,
- dotrajala i zastarjela sredstva rada,
- višak uposlenog režijskog osoblja, a nedostatak proizvodnog,
- nepovoljna kvalifikacijska, starosna i zdravstvena struktura radne snage,
- rješavanje kadrovskih i socijalnih pitanja upošljavanjem u šumarstvu,

Neophodno je omogućiti menadžmentu šumskogospodarskih društava neovisnost, posebno od utjecaja lokalne i kantonalne politike, te stvaranje uslova za poslovanje na zdravim ekonomskim osnovama. Tržišni uslovi rada pokazat će sposobnost menadžmenta, a sposobni menadžment će u kratkom roku ostvariti znatno bolje rezultate poslovanja. Dobri poslovni rezultati omogućit će veći prihod i dobit uz obavezu strogog pridržavanja odredbi planova šumskogospodarskih osnova. Na ovaj način bi se stvorila materijalna osnova da se izvrši zbrinjavanje invalida rada i viška radnika. Dio dobiti bi vlasnik šuma - Federacija BiH i korisnik-kantoni mogli usmjeriti u razvoj, kako na lokalnom, tako i na nivou kantona i Federacije.

Pokazatelji poslovanja za period od 2011. do 2015. godine

Elementi poslovanja	Jed.mj.	2011. god.	2012. god.	2013. god	2014. god	2015. god
Ukupni prihod	KM	155.402.244	154.517.885	169.261.014	161.178.900	164.506.638
Prihod od drva	KM	143.133.309	145.832.847	155.042.722	145.679.993	150.535.331
Realizirani etat	m ³	1.892.086	1.877.174	2.006.841	2.365.389	2.430.695
Prosječna cijena	KM/m ³	80,87	77,69	77,26	68,14	67,68
Troškovi poslovanja	KM	154.331.216	150.194.952	144.378.664	164.434.966	167.260.799
Troškovi proizvodnje	KM	113.849.952	121.742.780	132.567.677	145.211.185	147.446.378
Troškovi proizvodnje	KM/m ³	60,18	64,85	66,06	69,52	60,66
Dobit	KM	3.246.157	5.785.380	5.272.785	1.027.166	5.070.842
Gubitak	KM	0	1.467.447	0	4.401.428	8.314.892
Potraživanja 31.12.	KM	36.139.006	37.741.811	40.283.626	36.087.851	14.070.454
Dugovanja 31.12.	KM	43.599.105	42.044.854	35.763.608	22.209.928	35.461.768
Broj uposlenih	radnik	3.956	3.963	4.035	4.084	4.120
Prosječna plata	KM	835	868,5	892,2	927,91	885,76

U 2015. godini potraživanja od kupacai iznose preko 14,070 milijuna KM dok su dugovanja jako visoka i iznose 35,461 milion KM. Ovo je dodatni problem u poslovanju šumskoprivrednih društava, jer su im blokirana sredstva za ulaganja i kupovinu novih sredstava rada i opreme.

Dugovanja prema dobavljačima su jako visoka u odnosu na potraživanja i iznose preko 35,461 milijuna KM odnosno oko 21,56% od ukupnog prihoda. Velika dugovanja idu na štetu dobavljača koji izvode radove, sredstva i opremu za funkcioniranje preduzeća i pogoršavaju im uvjete poslovanja.

Ukupni broj uposlenih na bazi sati rada se povećao u odnosu na prethodne četiri godine i iznosi 4.120, a prosječna plaća se smanjila za 41,44 KM u odnosu na 2014. godinu i iznosi 885,76 KM.

Jedan od bitnih pokazatelja poslovanja preduzeća gdje su iskazani ekonomski parametri su bilans stanja i bilans uspjeha. Imajući u vidu da je kod nekih preduzeća vrijednost šuma prikazana u bilansu stanja, a kod drugih nije, smatramo da uporedbe ne bi dale relevantne podatke. Predlaže se da ubuduće u bilansi stanja ne bude evidentirana vrijednost šuma i šumskih zemljišta s obzirom da su preduzeća samo korisnici, a ne vlasnici istih.

Podaci Bilansa uspjeha po kantonima (poduzećima) za 2015. godinu u 000 KM

POZICIJA	1.USK	3.TK	4.Z-D	5.BPK	6.SBK	7.HNK	8.ZHŽ	9.SA	10.K10
Poslovni prihodi	32.655,684	16.050,461	32.749,544	2.077,447	28.596,488	0,000	493,781	14.401,295	31.547,475
Poslovni rashodi	31.757,951	16.410,460	32.726,124	2.018,568	2.703,472	0,000	481,083	14.097,672	29.898,147
Bruto dobit	897,733	0,000	23,350	58,879	0,000	0,000	12,698	303,623	1.649,323
Bruto gubitak	0,000	440,585	0,000	0,000	1.106,984	0,000	0,000	0,000	0,000
Neto dobit	2.526,768	0,000	554,687	36,002	0,000	0,000	12,811	53,864	1.562,176
Neto gubitak	0,000	630,695	0,000	0,000	7.596,894	0,000	0,000	0,000	0,000
Sječa 000m ³	409,282	206,782	395,334	30,015	329,089	0,000	7,476	141,610	446,652
Broj radnika	621,000	544,000	1.003,000	40,000	820,000	0,000	11,000	422,000	629,000
Učinak m ³ /radniku	659,070	380,110	394,150	750,380	401,330	0,000	679,640	335,570	710,100
Prihod KM/radniku	55,811	29,681	33,522	51,940	34,229	0,000	44,890	34,663	50,882

S obzirom da šumskogospodarska društava preko 91,5% ukupnog prihoda ostvaruju prodajom šumskih drvnih sortimenata može se konstatirati da su im prihodi proporcionalni ostvarenoj proizvodnji šumskih drvnih sortimenata. Značajan utjecaj na prihode ima postizanje realnih tržišnih cijena drvnih sortimenata, posjedovanje vlastite proizvodne radne snage i sredstava rada ili dobra ponuda kvalitetnih izvođača radova u šumarstvu, dobra organizacija proizvodnje i drugo.

Troškovi proizvodnje u šumskogospodarskim društvima koja angažuju vlastitu radnu snagu su veći u odnosu na one, koji angažuju registrovane izvođače radova. To se odnosi i na ostvarene godišnje učinke po zaposlenom na bazi sati rada koji se kreću od 335,57 m³/radniku u ŠPD „Sarajevo šume“ d.o.o. Sarajevo do 710,10 m³/radniku u ŠPD „Hercegbosanske šume“ d.o.o. Kupres. Ovaj učinak u odnosu na realnih 800 do 1000 m³/radniku koliko se postiže u drugim zemljama u okruženju je mali i potrebno ga je povećati.

Na postizanje boljih rezultata značajno utječe tehnička i tehnološka opremljenost i osposobljenost šumskogospodarskih društava ili izvođača radova i realan broj uposlenih za ostvarivanje proizvodnih zadataka gospodarenja šumama.

Posljedica malih prihoda po radniku je otežano poslovanje, mala primanja uposlenih i umanjeње bioloških i infrastrukturnih investicija.

Preporučuje se da osnivači poduzeća, Skupštine kantona i nadležna ministarstva, putem svojih organa u poduzećima utvrde i poduzmu adekvatne mjere na saniranju trenutnog stanja kako bi poduzeća tržišno i održivo poslovala.

Sredstva za korištenje općekorisnih funkcija šuma

Jedan od bitnih izvora finansiranja obnove šuma, trebalo bi da se ostvaruje prikupljanjem i pravilnim usmjeravanjem sredstava za korištenje općekorisnih funkcija šuma, koja su se po članu 60. Zakona o šumama, odnosno u članu 46. Uredbe o šumama, prikupljala u Proračunu Federacije BiH i budžetima kantona. Kod planiranja proračuna po godinama, Sektor za šumarstvo i lovstvo i Federalna uprava za šumarstvo su predlagali da sva prikupljena sredstva budu usmjerena u podsticaje za šumarstvo, što je usvajano do 2008. godine, mada ne u potpunosti. U Proračun Federacije BiH prikupljena su značajna finansijska sredstva. Od 2009. godine nisu planirana u rashodovnoj strani proračuna za oblast šumarstvo FMPVŠ. Unatoč nastojanjima da

prikupimo i prezentiramo podatke o utrošku sredstava iz proračuna Kantona, nismo dobili relevantne podatke za sve kantone.

Prestankom važenja Zakona o šumama na nivou Federacije BiH prestalo je prikupljanje ovih sredstava. Sredstva koja su po ovom osnovu prikupljena u Proračunu Federacije BiH koriste se u druge svrhe.

Za značajnije poboljšanje narušenog stanja šumskih ekosistema, izgradnju i rekonstrukciju šumske infrastrukture i ostalih zahvata za unapređenje šuma u šumarskom zakonodavstvu, potrebno je ustanoviti doprinose za šumarstvo. Dio ovih sredstava mogao bi se iskoristiti za realizaciju prioriternih aktivnosti zajedničkih za sektor šumarstva Federacije BiH, provedbu šumarske legislative, formiranje i organiziran i funkcionalan rad uprave/uprava za šumarstvo i ostale bitne aktivnosti.

XII. KADROVSKA STRUKTURA ZAPOSLENIH U ŠUMARSTVU

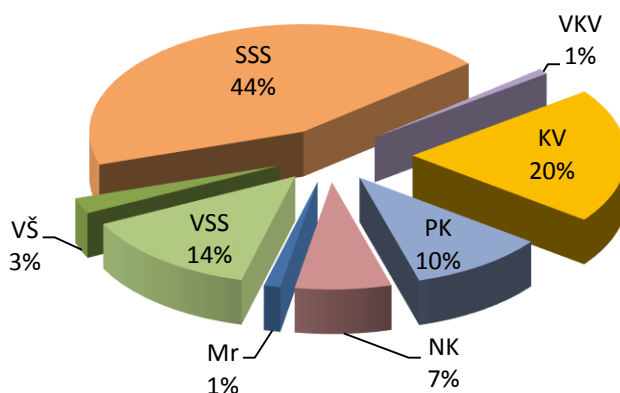
U sektoru šumarstva FBiH u 2015. godini ukupno je bilo zaposleno 4.627 radnika. Od ukupnog broja, 2.573 ili 55,6% zaposlenih su šumarske struke.

Broj zaposlenih radnika na dan 31.12.2015. godine.

Institucija	Stručna sprema										
	Dr	Mr	VSS	VŠ	SSS	VKV	KV	PK	NK	Ukupno	
										Šum.	Svih
ŠPD/ŠGD	0	54	558	108	1614	38	939	476	336	2.094	4.126
KUŠ/FUŠ	0	4	72	3	420	0	2	0	0	479	501
Ukupno	0	58	630	111	2.034	38	941	476	336	2.573	4.627

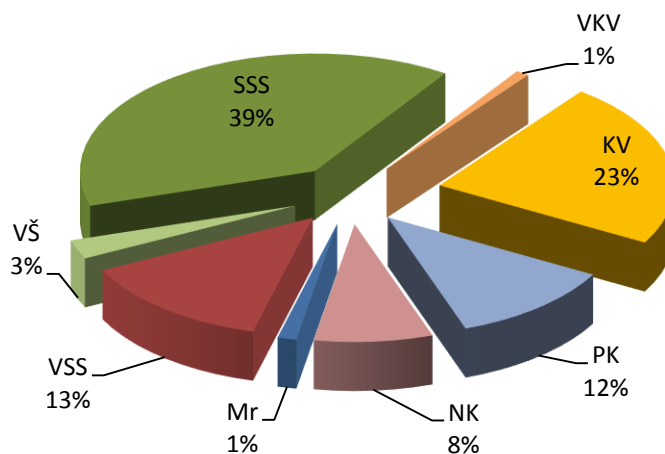
U šumarstvu FBiH najviše je zaposlenih sa srednjom stručnom spremom, odnosno 2.034 radnika ili 44%. Niže kvalificiranih (KV, PK i NK) je 1.753 ili 38%, koji su zaposleni uglavnom u proizvodnji. Sa visokom stručnom spremom je 630 ili 14% zaposlenih, a 58 zaposlenih ili 1,3% su magistri znanosti.

Struktura zaposlenih u šumarstvu FBiH u 2015. godini

U odnosu na 2014. godinu primjetan je trend usavršavanja zaposlenih. U 2015. godini je 0,4% ili 16 novih magistara znanosti. Broj niže kvalificiranih radnika smanjen je za 1,5% ili 127 radnika. Broj radnika sa srednjom stručnom spremom povećan je za 60 radnika.

Struktura zaposlenih u šumskogospodarskim društvima u 2015. godini

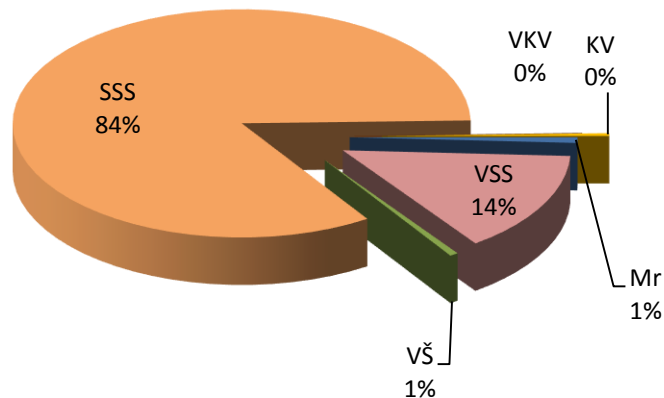

Kantonalna šumskogospodarska društva zapošljavaju ukupno 4.126 radnika, od kojih je 1.614 ili 3% sa srednjom stručnom spremom, a najmanje je magistara znanosti, odnosno 42 ili 1%. U odnosu na 2014.

U šumskogospodarskim poduzećima se za izvođenje poslova u šumarstvu uglavnom angažira sezonska radna snaga, što se odražava na povoljniju kadrovsku strukturu samoga društva. Međutim, veliki broj invalida rada još uvijek opterećuje neka poduzeća.

U cilju poboljšanja kvalitete života zaposlenih, potrebno je planirati mjere za kvalitetno rješavanje viška radne snage i invalida rada, te planirati proces za razvoj i obrazovanje u šumarstvu.

Struktura zaposlenih u Federalnoj i kantonalnim upravama za šumarstvo u 2015. godini

Federalna uprava za šumarstvo i kantonalne uprave zapošljavaju ukupno 501 radnika, što je nedovoljno za potpuno funkcioniranje i obavljanje radnih zadataka.

Problemi vezani za pravni okvir i donošenje Zakona o šumama dodatno otežavaju njeno funkcioniranje.

Primjećuje se poboljšanje strukture zaposlenih u odnosu na prethodne godine u kantonalnim upravama za šumarstvom kojima se zaposleni dodatno usavršavaju ili se popunjavaju kadrovima visoke i srednje stručne spreme.

Obavezi integriranja gender komponente u okviru administrativnih procedura i postupaka, odnosno sistematičnog prikupljanja odgovarajućih podataka razvrstanih po spolnoj, starosnoj i strukovnoj strukturi, kantonalne šumarske institucije još uvijek ne posvećuju dovoljno pažnje.

Šumarstvo je po prirodi posla tradicionalno struka u kojoj se više zapošljavaju muškarci. Podaci razvrstani prema spolnoj strukturi nisu dostavljeni iz svih kantona, ali **prema raspoloživim podacima**, od ukupnog broja zaposlenih u šumskogospodarskim društvima samo su 13% žene, a od ukupnog broja zaposlenih šumarske struke, 9% su žene. Ukupni broj zaposlenih žena u kantonalnim i Federalnoj upravi za šumarstvo je 9%, a od svih zaposlenih šumarske struke, samo 6% je žena.

Od 314 zaposlenih lica na rukovodećim radnim mjestima u 9 kantona, njih 52 ili 17% su žene, a 262 ili 83% su muškarci. Od 236 zaposlenih šumarske struke na rukovodećim radnim mjestima, njih 25 ili ca. 10% su žene, a 211 ili 90% muškarci.

Četiri kantonalna šumskogospodarska poduzeća imaju veliki broj zaposlenih koji su invalidi II kategorije i to u Unsko-sanskom kantonu 52 zaposlena, Srednjobosanskom kantonu 88 zaposlenih, Zeničko-dobojskom kantonu 127 zaposlenih i u Kantonu Sarajevo 65 zaposlenih.

U 5 kantonalnih i u Federalnoj upravi za šumarstvo je 189 zaposlenih, od kojih je 172 ili 91% muškaraca i 17 ili 9% žena. Od 174 zaposlenih šumarske struke, njih 164 ili 94% su muškarci i 10 ili 6% su žene.

Ostale kantonalne uprave nisu dostavile relevantne podatke.

XIII. STRATEŠKE AKTIVNOSTI U OBLASTI ŠUMARSTVA

Strateške aktivnosti u oblasti šumarstva, uz donošenje Zakona o šumama, imaju za cilj uspostavljanje transparentnog sustava upravljanja i gospodarenja šumama i primjenu svjetskih iskustava, međunarodnih konvencija i standarda u svim segmentima šumarstva

1. Šumarski program Federacije BiH

Cilj Programa je definirati šumarsku politiku i strategiju šumarstva u Federaciji BiH. Projekt izrade Šumarskog programa FBiH je u završnoj fazi. Savjet za izradu Šumarskog programa FBiH je izradio Opći dio, kojim će se definirati šumarska politika i biti će proslijeđen Vladi FBiH na mišljenje i usvajanje.

Nakon izrade, Izvedbeni-strateški dio Šumarskog programa FBiH, biti će dostavljen Parlamentu Federacije BiH na usvajanje.

2. II državna inventura šuma na velikim površinama u BiH

Cilj II državne inventure šuma je utvrđivanje trenutačnog stanja šuma i šumskih zemljišta i stvaranje baze podataka koja će poslužiti kao osnov za:

- Izradu dugoročne politike i strategije šumarstva
- Praćenje (monitoring) stanja šuma i šumskih zemljišta
- Postavljanje prioriteta za istraživanja i razvoj u šumarstvu

Završeni su radovi na prikupljanju i obradi podataka i tumačenju rezultata za teritorij Bosne i Hercegovine, a izrada publikacije je u završnoj fazi, nakon čega će uslijediti javna prezentacija rezultata II Inventure šuma na velikim površinama.

3. Razvoj Integralnog informacijskog sustava za gospodarenje šumama

Ciljevi uspostave Integralnog informacijskog sustava u šumarstvu FBiH su:

- Standardizirati podatke po vrsti i obimu
- Povećati stupanj obrade podataka radi smanjenja raskoraka između karakteristika raspoložive opreme i aktivnih obrada
- Ubrzati razmjenu svih informacija unutar i između šumarskih institucija nadležnih za gospodarenje šumama.

Pokrenute su aktivnosti na razvoju i uspostavi jedinstvenog Informacijskog sustava u cilju njegovog stavljanja u funkciju radi sveobuhvatnog praćenja stanja i promjena u oblasti šumarstva.

4. GEF Projekt za održivo upravljanje šumama i krajolicima

Projekt se provodi na području BiH, a ukupna donatorska sredstva GEF-a iznose 5,575.758 USD. Period provođenja projekta je od 31.05.2014. godine do 31.05.2019.godine.

Projekat ima za cilj osiguranje održivog gospodarenja šuma i krajolicima bitnim za gospodarski razvoj. Projekt posebno tretira osjetljive krajolike ranjive u smislu tekuće degradacije ili na negativne učinke klimatskih promjena kao što su rizici od požara.

5. Certifikacija šuma

Ciljevi certificiranja šuma su:

- zaustavljanje mogućih negativnih utjecaja koji bi doveli do smanjenja šumskih površina;
- poboljšanje kvalitete gospodarenja šumama;
- nesmetan i bolji pristup svjetskom tržištu;
- unapređenje čovjekove okoline;
- bolji gospodarski i socijalni razvoj.

U Federaciji BiH je po FSC sustavu izvršena certifikacija na površini od 43,14% i predprocjena za certifikaciju na još 16,73% šuma i šumskih zemljišta. Dobijanjem certifikata stječe se dokaz o odgovornom gospodarenju šumama i uspješnom provođenju zakonskih propisa u procesima gospodarenja u oblasti šumarstva.

Informaciju izradila:

Federalna uprava za šumarstvo